

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

Dark Tourism
Pragulic
Bakalářská práce

Autor: Eliška Henzlová
Studijní obor: Management cestovního ruchu

Vedoucí práce: Ing. Veronika Židová, Ph.D., DiS.

Hradec Králové

Duben 2024

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne 23.4.2024

Eliška Henzlová

Poděkování:

Děkuji vedoucí bakalářské práce paní Ing. Veronice Židové, Ph.D., DiS. za metodické vedení práce, praktické rady a zkušenosti, které byly v rámci zpracování práce velice užitečné. Dále bych chtěla poděkovat všem dotazovaným ohledně problematiky výzkumu, jejichž výpovědi byly pro zpracování klíčové.

Abstrakt

Závěrem této práce bylo zjistit a vyhodnotit sociální a finanční dopad na průvodce spolku Pragulic, který pořádá netradiční prohlídky Prahou bezdomoveckou či drogově závislou komunitou a řadí se dle odborné literatury mezi nové netradiční formy temného cestovního ruchu. Práce se zaměřila především na to, jak účast této komunity ve spolku ovlivnila jejich životy, příjem, sebeúctu a osobní rozvoj. Dále se tato práce zaměřila na původ, práci, udržitelnost a cíle samotného spolku. V rámci sekundárního výzkumu byla využita webová stránka spolku. V rámci primárního výzkumu byl proveden telefonický rozhovor se zastupující osobou spolku, dále byla také navštívena prohlídka jedné průvodkyně a následně proveden osobní rozhovor. Oba rozhovory byly samostatně zpracovány a následně byly odpovědi z obou rozhovorů porovnány a vyhodnoceny. Výzkumem bylo potvrzeno, že spolek Pragulic se snaží navrátit sociálně slabším občanům hlavního města Prahy normální život v několika směrech, nicméně bylo zjištěno, že výše výdělku za práci průvodců ve většině případů nestačí na jejich plné užití. V práci jsou navrženy postupy podrobnějšího zkoumání a možná řešení zjištěných problémů.

Klíčová slova: temný cestovní ruch, Pragulic, spolek, průvodce, Praha

Abstract

Title: Dark Tourism - Pragulic

The conclusion of this thesis was to identify and evaluate the social and financial impact on the guides of the Pragulic association, which organizes non-traditional tours of Prague by the homeless or drug addicted community and ranks among the new non-traditional forms of dark tourism according to the literature. The thesis focused primarily on how the participation of this community in this association affected their lives, income, self-esteem and personal development. Furthermore, this thesis focused on the origins, work, sustainability and goals of the association itself. The secondary research used the website of the association. As part of the primary research, a telephone interview was conducted with a representative of the association, as well as a tour of one of the guides and a face-to-face interview. Both interviews were separately processed and then the responses from both interviews were compared and evaluated. The research has confirmed that Pragulic is trying to return these socially disadvantaged citizens to a normal life in several ways, although it was found the wage of guides is not enough to fully support them. This paper suggests procedures for a more detailed investigation and possible solutions to the identified problems.

Key words: dark tourism, Pragulic, association, guide, Prague

Obsah

1	Úvod	1
2	Cíl práce a metodika zpracování	3
2.1	Cíl práce.....	3
2.1.1	Výzkumné otázky	3
2.1.2	Hypotézy.....	3
2.2	Metodika zpracování	3
3	Teoretická východiska	5
3.1	Cestovní ruch a jeho klasifikace	5
3.2	Nové produkty cestovního ruchu z hlediska motivace účastníků.....	6
3.2.1	Gastronomický cestovní ruch	6
3.2.2	Zdravotní cestovní ruch	7
3.2.3	Dobrodružný cestovní ruch	8
3.2.4	Event Tourism	9
3.2.5	Dobrovolnický cestovní ruch.....	10
3.2.6	Svatební cestovní ruch.....	11
3.2.7	Filmový cestovní ruch	12
3.2.8	Vesmírný cestovní ruch	13
3.2.9	Temný cestovní ruch	14
3.3	Temný cestovní ruch	14
3.4	Historie temného cestovního ruchu	16
3.5	Typologie temného cestovního ruchu	17
3.5.1	Vojenský cestovní ruch	17
3.5.2	Hřbitovní cestovní ruch	17
3.5.3	Katastrofický cestovní ruch.....	18
3.5.4	Věžeňský cestovní ruch.....	18

3.5.5	Místa genocidy, úmrtí a poprav	18
3.5.6	Cestovní ruch spojený s otrokářstvím	19
3.5.7	Muzea, památky, výstavy	19
3.5.8	Rekonstrukce bitev, tragických událostí.....	19
3.5.9	Nové netradiční formy temného cestovního ruchu.....	19
4	Praktická část.....	21
4.1	Pragulic.....	21
4.1.1	Průvodci a jejich prohlídky	22
4.1.2	Online prohlídky.....	25
4.1.3	Program 24 hodin bez domova.....	25
4.1.4	Homeless challenge	26
4.1.5	Team building.....	26
4.2	Sběr informací a průběh šetření, výzkumu.....	27
4.2.1	Prohlídka s průvodkyní spolku Pragulic.....	27
4.3	Zpracování rozhovorů.....	28
4.3.1	Rozhovor s průvodkyní	28
4.3.2	Rozhovor se spolkem Pragulic	33
5	Výsledky a shrnutí.....	38
5.1	Komparace a syntéza získaných odpovědí	38
5.2	Shrnutí výsledků.....	42
6	Závěry a doporučení	44
7	Seznam použitých zdrojů.....	46
8	Přílohy	48

1 Úvod

Vzhledem k narůstající motivaci účastníků cestovního ruchu vznikla v posledních letech velká nabídka nových i netradičních produktů v tomto odvětví. Mezi tyto nové trendy z hlediska motivace účastníků řadíme dle odborné literatury gastronomický cestovní ruch, zdravotní cestovní ruch, dobrovolnický cestovní ruch, dobrodružný cestovní ruch, event tourism, svatební cestovní ruch, vesmírný cestovní ruch, filmový cestovní ruch a temný cestovní ruch. Předmětem zkoumání této práce je právě jeden z těchto produktů, konkrétně temný cestovní ruch.

Temný turismus, neboli Dark Tourism, je jedním z nových a rychle se rozvíjejících trendů v nabídce cestovního ruchu. Tato forma se začala v odborné literatuře objevovat až na konci 20.století a jedná se o cestování na místa spojená s neštěstím, utrpením, smutkem nebo strachem. Nabízí se tedy otázka, proč lidé na taková místa chtějí čím dál více cestovat. Lidé na tato místa cestují za poznáním tragických historických událostí, uctěním památky zesnulých, za únikem z reality formou prožití strachu na vlastní kůži, za pochopením příběhů lidí, kteří žili nebo stále žijí v utrpení, také ale za zábavou a hrou. Temný cestovní ruch se dále dělí na základě různé motivace účasti na vojenský cestovní ruch, hřbitovní cestovní ruch, katastrofický cestovní ruch, vězeňský cestovní ruch, cestovní ruch spojený s otrokářstvím, rekonstrukce bitev a tragických událostí, místa genocidy, úmrtí a poprav, dále také na základě nešťastných událostí vznikají muzea, památky či výstavy. V neposlední řadě se do temného cestovního ruchu dle odborné literatury řadí také nové netradiční formy temného cestovního ruchu, kam spadá mimo jiné i spolek Pragulic, který je předmětem zkoumání této práce.

Spolek Pragulic vznikl teprve v roce 2012 a nabízí návštěvníkům netradiční prohlídky Prahou bezdomoveckou či drogově závislou komunitou. Cílem tohoto spolku je navrátit tuto sociálně slabou komunitu zpět do normálního života formou finanční odměny za jejich zprostředkované prohlídky, na kterých Vám průvodci osobně, jakožto bývalí či stávající lidé bez domova ukážou, jak a kde žili, jak si sháněli jídlo a jiné potřebné věci k přežití na ulici. Mimo jiné jsou velice otevření mluvit o jejich situaci, jak se do ní dostali a proč, také jaké jsou možnosti se z této těžké situace dostat. Spolek má veliký potenciál

a přínos pro místní komunitu, jelikož nabízí nejen práci průvodcům bez domova, ale zároveň pomáhá návštěvníkům díky prohlídkám pochopit životy těchto obyvatel, změnit jejich postoj a zbavit je tak předsudků o této komunitě.

Předmětem zkoumání této práce je zjistit psychologický a ekonomický dopad tohoto spolku na průvodce, do jaké míry jim pomáhá postavit se zpět na vlastní nohy a jeho opravdový přínos nejen pro místní komunitu. Je podstatné pochopit obě strany, jak spolku, tak průvodců formou rozhovorů, což může sloužit jako zpětná vazba pro budoucí rozvoj.

2 Cíl práce a metodika zpracování

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je vyhodnocení sociálního a ekonomického dopadu spolku Pragulic na průvodce, jak účast v něm ovlivnila životy průvodců, příjem, sebeúctu a osobní rozvoj, a zda se výpovědi průvodců shodují s cílem a náplní spolku.

2.1.1 Výzkumné otázky

O1: Jak Pragulic pomáhá lidem bez domova a je finanční odměna za prohlídky hlavní motivací a jediným způsobem podpory pro průvodce?

O2: Jaký je vliv Pragulicu na sebevědomí průvodců a vnímání návštěvníků vůči bezdomovecké a drogově závislé komunitě?

2.1.2 Hypotézy

H1: Finanční ohodnocení za prohlídky je hlavní motivací pro lidi bez domova stát se průvodci spolku Pragulic.

H2: Finanční prostředky získané průvodci za prohlídky jsou jejich hlavním či jediným příjmem.

H3: Spolek Pragulic pomáhá průvodcům zvýšit sebevědomí, sebeúctu a spolehlivost.

H4: Spolek Pragulic využívá i jiný druh pomoci lidem bez domova než je zajištění příjmu v rámci prohlídek.

H5: Dle názoru průvodců, prohlídky lidí bez domova mění postoj a vnímání návštěvníků k bezdomovectví a drogově závislé komunitě.

2.2 Metodika zpracování

Hlavním zdrojem pro zpracování teoretické části bylo dílo od Kotíkové (2013) *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu, kde zmiňuje temný turismus, neboli Dark Tourism jako jeden z nových trendů v nabídce cestovního ruchu*. Pro zařazení temného turismu byly v teoretické části zpracovány i další nové trendy, které ve své literatuře popisuje. Dále byla podrobněji zpracována historie temného cestovního ruchu převážně dle Kotíkové (2013) a typologie temného cestovního ruchu dle Kotíkové (2013), některé informace byly doplněny dle Bali-Hudákové (2010). Kotíková (2013) řadí mezi

netradiční formy temného cestovního ruchu mimo jiné i „Projekt Pragulic... Poznej Prahu jinak!“, který je hlavním předmětem zkoumání v praktické části této práce. Sekundární data o spolku Pragulic v praktické části byla získána z jejich webové stránky. Primární data o spolku byla získána kvalitativním výzkumem, konkrétně telefonickým polostrukturovaným rozhovorem se zastupující osobou spolku Pragulic. Rozhovor se skládal z otevřených otázek, které se týkaly cílů spolku, rozdělování příjmů průvodcům a jiných druhů pomoci lidem bez domova. Rozhovor byl se souhlasem nahráván a následně zpracován v části 4.3 Zpracování výsledků, konkrétně v části 4.3.2 Rozhovor se spolkem Pragulic. V rámci kvalitativního výzkumu byla dále navštívena netradiční prohlídka města Prahy vedena průvodkyní, která spolupracuje na základě DPP se spolkem Pragulic. Následně byl proveden polostrukturovaný rozhovor, který byl nahráván a následně zpracován v části 4.3 Zpracování výsledků, konkrétně v části 4.3.1 Rozhovor s průvodkyní. Rozhovor se týkal toho, jak se ke spolku průvodkyně dostala, jak jí spolek pomáhá na cestě za lepším životem. Dále byl také sepsán program a poznatky z navštívené prohlídky v části 4.2 Sběr informací a průběh šetření, výzkumu, konkrétně v části 4.2.1 Prohlídka s průvodkyní spolku Pragulic. Získané rozhovory byly nejdříve zpracovány jednotlivě, poté bylo zkoumáno, zda se výpovědi spolku o cílech a náplni práce shodují s výpovědi průvodkyně a na základě shod odpovědí z obou rozhovorů byly potvrzeny či vyvráceny předem stanovené hypotézy.

3 Teoretická východiska

3.1 Cestovní ruch a jeho klasifikace

Cestovní ruch je dle Kotíkové (2013) činnost lidí, při které ve svém volném čase a na své vlastní náklady cestují mimo místo jejich trvalého či obvyklého pobytu. Dle ní se cestovní ruchem začalo více zabývat až od poloviny 19.století s rozvojem průmyslu a prvních cestovních kanceláří, největší nárůst byl však až ve 20.století, kdy se cestovní ruch stal samostatnou teoretickou disciplínou a předmětem výzkumu a dodnes se neustále vyvíjí.

Kotíková (2013), která zde cituje Zelenku a Páskovou (2002) klasifikuje a rozděluje cestovní ruch na jeho formy a druhy. Uvádí, že druhem cestovního ruchu je myšleno členění podle motivace účasti na cestovním ruchu (rekreační cestovní ruch, poznávací cestovní ruch apod.). Formy cestovního ruchu jsou dle ní členěny na základě konkrétních podmínek, například délky trvání nebo způsobu organizace cest. Také popisuje členění cestovního ruchu dle místa uskutečnění na cestovní ruch horský, městský, lázeňský, venkovský a na cestovní ruch u vodních ploch, tudíž i přímořský. Dalším členěním, které zde z citace od Zelenky a Páskové (2012) uvádí, je dělení cestovního ruchu na základě geografických hledisek, a to na zahraniční a domácí cestovní ruch, což se ještě dále dělí na výjezdový a příjezdový cestovní ruch. Dále zmiňuje starší členění cestovního ruchu a to na aktivní, tedy příjezdový cestovní ruch, a pasivní, tedy výjezdový cestovní ruch. Dle ní na základě citace od Zelenky a Páskové (2012) vzniká kombinací domácího a výjezdového cestovního ruchu národní cestovní ruch, kombinací domácího a příjezdového cestovního ruchu vzniká vnitřní cestovní ruch, kombinací příjezdového a výjezdového cestovního ruchu vzniká mezinárodní cestovní ruch.

Kotíková (2013) zmiňuje i další členění, a to podle motivu účasti na cestovním ruchu, jehož hlavními druhy jsou rekreační, kulturně-poznávací, lázeňsko-léčebný, sportovně-turistický, náboženský a obchodní cestovní ruch. Dle ní jsou tyto druhy na základě motivu účasti stále doplňovány o nové a netradiční, například o dobrodružný, filmový či temný cestovní ruch, které jsou podrobněji popsány v kapitole 3.2 Nové produkty cestovního ruchu z hlediska motivace účastníků. Dalším novým, neustále se rozvíjejícím směrem, který kromě nových produktů z hlediska motivace účasti zmiňuje, je změna v potřebách

a rozdílných požadavcích na služby jednotlivých cílových skupin cestovního ruchu, konkrétněji seniorů, věřících, různých etnik či sexuálních menšin.

3.2 Nové produkty cestovního ruchu z hlediska motivace účastníků

3.2.1 Gastronomický cestovní ruch

Kotíková (2013) ve svém díle zmiňuje, že obecně stravovací služby patří mezi základní služby cestovního ruchu, nicméně gastronomie sama se v poslední době stává častým cílem návštěvníků. Dle Zelenky a Páskové (2012) se také používají termíny „kulinářský cestovní ruch“, méně často pak „gurmánský cestovní ruch“. V zahraničí najdeme tuto formu cestovního ruchu nejčastěji pod názvem „Food travel“, který zavedla roku 2012 World Food Travel Association a nahradila tím původní termín „Culinary Tourism“.

Hlavním motivem gastronomického cestovního ruchu je dle Kotíkové (2013) gastronomie a kulinářské zážitky, ať už se jedná o návštěvu specializovaných kulinářských akcí nebo akcí spojených s přípravou a konzumací tradičního či jiného jídla. Dále uvádí, že se nejedná pouze o návštěvu luxusních restaurací, ale i například nákup jídla ve stánku, pokud přináší jedinečný zážitek. Dále upozorňuje, že do této formy cestovního ruchu, která spadá pod kulturní cestovní ruch, naopak nepatří agroturistika, ta spadá pod venkovský cestovní ruch. Jak již bylo zmíněno, gastronomický cestovní ruch se považuje za součást kulturního cestovního ruchu, a to z důvodu, že důležitou součástí tohoto zážitku je i místo a atmosféra, jako například historická města, příroda, pobřeží a tak dále, ale také z důvodu, že je jídlo a jeho příprava spojena s historií a tradicemi dané kultury. Hlavním cílem kuchařů je dle ní přiblížit tradiční místní kuchyni zahraniční klientele.

Gastronomický cestovní ruch dle Kotíkové (2013) nabírá na popularitě hlavně díky změnám v přemýšlení o jídle a zdravotním stylu, kdy „fast food“ je zaháněn do pozadí a čím dál populárnější je „slow food“, tzn. „pomalé jídlo“, neboli chápání jídla jako prožitek či dobrodružství, zároveň se více dbá na původ, kvalitu a přípravu surovin. Jako další důvod, proč se tato forma stává víc a víc oblíbená, uvádí multikulturalismus, neboli sblížení chování zákazníků po celém světě, což znamená, že se téměř v každém

hlavním nebo větším městě nachází restaurace z celého světa a tak se tradiční kuchyně jednotlivých zemí stávají populární i v dalších státech. Dále je uvedeno, že spotřebitelé mají díky rozvoji a dostupnosti cestovního ruchu větší zkušenosti s místními tradičními kuchyněmi. Také zmiňuje pořady o vaření, které v divácích vzbuzují zájem o gastronomii či o vyhlášené kuchaře a návštěvu jejich restaurací. Dle ní Mezi nejznámější světové kuchaře známé z televizních obrazovek patří např. Gordon Ramsey z Velké Británie, v České Republice mezi takovéto kuchaře patří nepochybně Zdeněk Pohlreich z pořadu Ano, šéfe! a jeho restaurace Café Imperial. V posledních letech se v České Republice dle článku Krstanova (2023) také proslavili další kuchaři, včetně tří porotců pořadu Masterchef Česko, a to Jan Punčochář a jeho restaurace U Matěje, Radek Kašpárek a jeho michelinská restaurace FIELD a posledním je Přemek Forejt s vyhlášenou restaurací Entrée Restaurant.

3.2.2 Zdravotní cestovní ruch

Kotíková (2013) zde cituje Tresiddera (2011), který tvrdí, že zdravotní cestovní ruch je cestování do zahraničí za účelem podstoupení lékařského zákroku či léčby. Kotíková (2013) dále uvádí, že, Hall (2003) řadí zdravotní cestovní ruch na konec škály s největší potřebou lékařského zákroku, na druhý konec škály pak řadí wellness cestovní ruch s důrazem na potřebu prevence, kde není třeba předchozího zdravotního vyšetření. Mezi těmito formami pak stojí lázeňský cestovní ruch. Podle ní se však mezi zdravotní cestovní ruch řadí i operace, které jsou podstupovány dobrovolně, např. v rámci plastické a estetické chirurgie. Tato forma cestovního ruchu se dle ní začala rozvíjet již v 19. století, kdy lidé s méně rozvinutých zemí s horším zdravotnictvím cestovali do vyspělejších států, naopak na konci 20.století lidé z vyspělých států vyhledávají lékařskou péči na podobné úrovni, ale za mnohem nižší cenu v méně rozvinutých zemích.

Dále uvádí, že Cohen (2010) rozděluje tyto zdravotní cesty na tři kategorie dle legálnosti zákroků. První skupinou jsou takové zákroky, které jsou legální jak v zemi trvalého pobytu pacienta, tak v cílové zemi. Druhou kategorií jsou naopak zákroky, které jsou v obou zemích nelegální. Třetí a poslední kategorií jsou zákroky, které jsou legální v cílové zemi, nicméně nejsou legální v zemi trvalého pobytu pacienta, např. náhradní mateřství či eutanázie.

Také zde cituje Watsona a Stolleyho (2012), kteří uvádí jako nejčastější motivy účasti na zdravotním cestovním ruchu:

- Nižší náklady za zdravotnictví a zákroky
- Kratší čekací lhůty
- Kvalitnější zdravotnictví
- Dostupnost léčebných postupů a procedur
- Spojení zdravotní cesty s dovolenou
- Anonymita

Kotíková (2013) popisuje jisté problémy a rizika spojená se zdravotním cestovním ruchem. Jedním z problémů je, že pooperační komplikace mohou nastat až po návratu do domovské země a vznikají tak dohady hrazení následné péče. Dalším popisovaným problémem je, že pacienti často cestují za zákroky do jiných států na základě reklam, ale už si nezjistí více podrobností. Může se i stát, že obsah reklamy je klamavý. Na základě citace od Horowitza (2007) popisuje, že zdrojovými destinacemi jsou hlavně státy západní Evropy a USA, cílovými destinacemi jsou pak všechny ostatní země v závislosti na dostupnosti požadované lékařské péče, je zde zahrnuta i Česká Republika pro svou stomatologii.

3.2.3 Dobrodružný cestovní ruch

Za dobrodružství jako takové označuje Kotíková (2013) za časově omezenou aktivitu, ke které vede jedince a láká je díky silné emocionální angažovanosti, pomíjivosti, jedinečnosti, nepřenositelnosti, nepředvídatelnosti, určitému pocitu nebezpečí a výzvě ve smyslu překonání sami sebe. Dle Zelenky a Páskové (2012) se jedná o formu cestovního ruchu, jejichž hlavními rysy jsou neočekávanost, riziko a nebezpečí, neexistence pevného programu a nové zkušenosti.

Dále zde Kotíková (2013) cituje Schotta (2007), který rozděluje dobrodružství na tvrdé a měkké. Tvrdé obsahuje aktivity s vysokým rizikem, vyžadují určité dovednosti účastníků a také vysokou míru zodpovědnosti. Naopak měkké dobrodružství nevyžaduje schopnosti, nese minimální riziko a většinou se koná pod vedením instruktorů. Dle Kotíkové (2013) se tato forma cestovního ruchu dále rozděluje na aktivity pasivní, ve

smyslu překonávání pouze vlastního strachu a aktivity aktivní s požadovanou mírou dovedností účastníka. Dále uvádí, že dobrodružný cestovní ruch spadá nebo je výrazně spojován se sportovním cestovním ruchem, převážně s extrémními sporty, jako je horolezectví, paragliding, extrémní snowboarding atd. Dle Zelenky a Páskové (2012) patří do této formy cestovního ruchu i expedice v těžko přístupných oblastech, jako například výstup na velehory, odlehlá místa Sibíře a podobně. Kotíková (2013) dále uvádí, že Marson (2011) dělí dobrodružný cestovní ruch dle ročního období a místa uskutečnění na pouštní, vodní, mořský, polární, pralesní a horský – zimní a letní. Dle ní se jedná spíše o alternativní než masovou formu cestovního ruchu.

Dále na základě citace od Zelenky a Páskové (2012) tvrdí, že se dobrodružný cestovní ruch více rozmáhá díky existenci specializací cestovních kanceláří, díky tvorbě asociací a sdružení, ztvárnění filmů s dobrodružnou tematikou a podobně. Ewert (1990), kterého Kotíková (2013) ve svém díle cituje, definuje základní znaky, které musí cestovní kanceláře při nabídce dobrodružných zájezdů dodržovat: individuální přístup, organizační zabezpečení, proškolení a kvalifikovaní průvodci či instruktoři, zajištění kvalitního vybavení a bezpečnosti účastníků. Uvádí některé cestovní kanceláře v České republice, které se na tuto formu cestovního ruchu specializují. Jedná se o CK Adventura, s.r.o. v Praze, CK Alvarez, s.r.o. v Hradci Králové nebo CK Livingstone, s.r.o. v Brně.

3.2.4 Event Tourism

Kotíková (2013) uvádí, že Event Tourism, neboli turismus spojený s návštěvou akcí a událostí, patří mezi antropogenní atraktivity cestovního ruchu, tudíž mezi atraktivity cestovního ruchu vytvořené člověkem. Dále na základě citace z Aiest (1987) zmiňuje, že se jedná o akce omezeného trvání, které mají mimo jiné za cíl zviditelnit destinaci, ve které se konají. Dále zmiňuje, že pokud tyto akce či události nejsou atraktivní pro návštěvníky i přes to, že se může jednat o tradici, nezahrnují se do Event Tourismu. Dle Kotíkové a Schwartzhoffové (2008) má Event Tourism určité znaky, mezi které patří originalita a jedinečnost, omezenost trvání, spojitost s místem konání, dále se jedná o aktivitu uměle vytvořenou s pevným harmonogramem, se záměrem zvýšení poptávky po destinaci, místním přesahem a předem stanoveným rozpočtem, který je financován více subjekty.

Kotíková (2013) popisuje dvě skupiny návštěvníků Event Tourismu. První skupinu tvoří návštěvníci, jejichž hlavním cílem v destinaci je právě ona akce či událost. Druhou skupinou jsou pak návštěvníci, kteří destinaci navštíví za účelem jiným, než je konaný event, není tak jejich motivací, nicméně jeho návštěva jim přidá na spokojenosti v destinaci.

Dále člení Event Tourism na složky podle obsahového zaměření, podle cílových skupin, podle místa, podle pořadatelského subjektu, dle velikosti na základě počtu účastníků, dále podle významu, doby trvání a periodicity realizace.

3.2.5 Dobrovolnický cestovní ruch

Dobrovolnický cestovní ruch je dle Kotíkové (2013) spojen hlavně s cestováním mladých. Dle ní jsou jejich hlavními faktory pro tuto formu turismu nízká finanční nákladnost hlavně při cestách do exotických zemí výměnou za poskytnutí ubytování a stravy, dále vidina poznání autentičnosti destinace díky kontaktu s místními, jejich tradicemi a díky opravdovosti zážitku. Dále také zmiňuje, že kontakt lidí z vyspělých států s lidmi z rozvojových států může vyvolat u návštěvníků změnu jejich hodnot. Dále na základě grafu dle Singha a Singha (2004) zmiňuje hlavní výstupy a dopady této formy cestovního ruchu. Patří mezi ně soužití, učení, sdílení, lidskost, pomoc, pokrok a v neposlední řadě udržitelnost. Uvádí, že základem pro vznik dobrovolnického cestovního ruchu je samotné dobrovolnictví, které je v České republice vymezeno v legislativě. Motivací pro účast na dobrovolnickém cestovním ruchu je dle ní především poznání jiných kultur a autentického prostředí, získání pracovních zkušeností a zlepšení jazyka, seznámení se s novými kontakty z celého světa, jedinečné zážitky, cestování za minimální náklady, organizační zajištění cesty a také pomoc „dobré věci“.

Také tvrdí, že určité znaky dobrovolnického cestovního ruchu sahají v České republice až do dob druhé světové války, kde se jezdilo pomáhat hlavně do továren a do zemědělského průmyslu, především se jednalo o pomoc s bramborami a chmelem. Uvádí, že odměna za tuto práci byla symbolická, ubytování a stravu však měli dobrovolníci placenou. Dalším krokem, který nevědomě přispěl na vzniku této formy cestovního ruchu, byl projekt „Prázdniny s Brontosaurom“, který Kotíková (2013) blíže cituje

z webového portálu Hnutí Brontosaurus. Uvádí, že se původně jednalo o roční kampaň, která vznikla již roku 1974, během které se pořádaly víkendové či prázdninové akce na pomoc přírodě. Čtyři roky na to už byly organizovány tábory, které dle ní fungují dodnes. Uvádí, že bylo také zavedeno hnutí Brontosaurus, kterého se lidé účastnili kvůli jeho smyslu, a to pomoci přírodě a památkám, brali ho ale také jako chvilkový útěk z reality, z totalitního režimu. Dále také zmiňuje, že po roce 1990 byly Prázdniny s Brontosaurem rozšířeny o pobyty v zahraničí. Uvádí, že v roce 1991 vznikla v ČR organizace INEX, jejíž záměrem bylo sdružení dobrovolnických aktivit evropského charakteru.

Jako příklad dobrovolnického cestovního ruchu uvádí Kotíková (2013) celosvětovou síť této formy turismu WWOOF (World Wide Opportunities on Organic Farms), která působí od roku 2002 i v České republice a na základě citace od Neumannové (2013) tvrdí, že v roce 2013 do této sítě bylo u nás zapojeno celkem 61 farem.

3.2.6 Svatební cestovní ruch

Svatební cestovní ruch zahrnuje dle Kotíkové (2013) takové cesty do zahraničí, jejichž motivem je návštěva svatebních obřadů jak už snoubenci, tak i svatebními hosty. Dalšími motivy jsou dle ní svatební cesty neboli novomanželské dovolené, tzv. „líbánky“, zásnuby, loučení se svobodou, obnovení manželského slibu či cesty za účelem oslavy výročí manželství.

Kotíková (2013) uvádí, že v případě cestování do zahraničí s motivem uzavření sňatku je cesta zároveň propojena s novomanželskou dovolenou. Dále zmiňuje, že zahraniční svatby a manželské dovolené se většinou konají v jedinečných, odlehlých a exotických destinacích, jako je například Mauricius, Karibik či Maledivy, ale také v evropských městech, například ve městě lásky Paříži nebo městě s kulturně historickým charakterem, Římě. Charakter takovýchto svateb je dle ní spíše komorní. Hlavním motivem návštěvy těchto destinací je však právě svatba. Popisuje, že takovéto cesty jsou většinou zprostředkovávány specializovanými svatebními či cestovními agenturami, místo konání je většinou zároveň atraktivitou cestovního ruchu (zámky, kláštery, pláže,...). Dále zmiňuje, že při svatebním cestovním ruchu je využívána spousta služeb, často i luxusních, například služby ubytovací, stravovací, cateringové. Další charakteristikou, kterou uvádí,

je organizovaná doprava na místo svatby a délka pobytu stanovená obvykle na dva až tři dny.

Svatební cestovní ruch, konkrétně uzavření sňatku v zahraničí se dle Kotíkové (2013) od klasických sňatků v České republice liší i tím, že je administrativně náročné a musí proběhnout dle platných předpisů, s platnými, ověřenými a přeloženými dokumenty. Specializované agentury však dle ní snoubencům všechny potřebné informace a dokumenty zprostředkují. Dále také zmiňuje, že svatby v zahraničí mohou být také organizovány se vším, co ke svatebním ceremoniálům a hostinám patří, nicméně pro zjednodušení administrativy snoubenci úředně a oficiálně uzavřou sňatek až v jejich rodné zemi.

Novomanželské dovolené, neboli „lábánky“, mají podle ní většinou charakter luxusních pobytů v hotelech, na lodích, v přímořských destinacích a podobně. Od cesty za účelem uzavření sňatku se dle ní liší hlavně tím, že se jedná o cestu pouze dvou osob a pobyt trvá zpravidla déle.

Loučení se svobodou popisuje Kotíková (2013) jako víkendovou oslavu kamarádů se snoubencem, neboli „stag party“, která se koná několik dní či týdnů před samotným svatebním obřadem. Dle ní jsou populárními destinacemi pro tuto událost právě Česká republika z důvodu levného alkoholu, dále také Maďarsko, Polsko a státy Pobaltí. Uvádí také, že i dámské rozlučky se svobodou, neboli „hen parties“ se stávají čím dál více populárnější.

3.2.7 Filmový cestovní ruch

Filmový cestovní ruch se dle Kotíkové (2013) rozvinul hlavně díky rozvoji televize a filmu, poprvé se v zahraničí začal pojem této formy cestovního ruchu objevovat v devadesátých letech dvacátého století, a má velký vliv na destinace, ve kterých byly filmy natáčeny, jelikož právě filmová místa natáčení jsou lákadlem návštěvníků, také se ale může jednat o místa, která byla ve filmu pouze propagována. Zmiňuje, že například v New Yorku dokonce existuje specializovaný průvodce, který návštěvníkům ukazuje místa natáčení filmů, seriálů a televizních pořadů. Dále také uvádí, že pod filmový

cestovní ruch řadíme i další atraktivitu s filmy spojené, například filmová studia, zábavní parky (Disneyland), muzea, filmové festivaly (Karlovy Vary), udílení cen (Oscar), filmové premiéry a další. Mimo jiné se také na základě několika zdrojů domnívá, že do této formy cestovního ruchu spadá i samotný štáb, který se v destinaci ubytuje a stravuje po celou dobu natáčení. Uvádí, že filmový cestovní ruch je považován za efektivní nástroj marketingu, jelikož po premiérách filmů je v některých destinacích naměřen nárůst návštěvníků až o několik desítek i stovek procent. Kotíková (2013) zmiňuje, že od roku 2012 vznikají v České republice filmové kanceláře ve spolupráci s Českou centrálou cestovního ruchu Czech Tourism. Také uvádí, že předchůdcem filmového turismu je literární cestovní ruch, kde se obdobně lidé vydávali na místa, v kterých se odehrával děj knih, případně na místa spojená s autory.

Kotíková (2013) rozděluje účastníky filmového cestovního ruchu do tří kategorií, a to náhodný filmový turista, příležitostný filmový turista a vyhraněný filmový turista. Náhodný filmový turista je ten, který do destinace necestuje za účelem návštěvy filmových míst, nicméně během své cesty může navštívit například filmové muzeum, i když to předem neplánoval. Za příležitostného turistu je považován takový turista, který má o filmovou lokalitu nebo atraktivitu zájem, nicméně to není hlavní motivace a cíl jeho cesty. Vyhraněný filmový turista je dle ní někdo, jehož hlavní motivací návštěvy destinace je právě místo spojené s filmem.

3.2.8 Vesmírný cestovní ruch

Dle Kotíkové (2013) je v rámci vesmírného cestovního ruchu vymezen prostor vesmíru, který se počítá od výšky, kdy má turista pocit, že je ve vesmíru, tudíž od výšky, kde se začíná projevovat stav beztlaku a odkud je vidět naše planeta z dálky, je to přibližně 100 km nad zemí a výš, ale nejedná se ještě o zemskou oběžnou dráhu, která se pohybuje ve výšce 200 – 2000 km. Zdůrazňuje, že se jedná o nejnovější a nejnáročnější trend cestovního ruchu z důvodu náročnosti techniky, kterou tato forma pro své uskutečnění potřebuje a využívá. Z tohoto důvodu si dle ní tuto cestu do vesmíru mohou aktuálně dovolit pouze nejbohatší obyvatelé planety, ale díky jejich zájmu a financím se tato forma rychle rozvíjí. Dále upozorňuje, že za turistu vesmírného cestovního ruchu je považován ten, kdo není povoláním astronaut.

Kotíková (2013) na základě Lainga a Croucha (2004) dělí vesmírný cestovní ruch na virtuální, pozemní, předvesmírný, suborbitální a orbitální. Virtuální vesmírný turismus je tou nejlevnější variantou a cesta do vesmíru je zprostředkována pouze virtuálním obrazem a není třeba žádného výcviku. Pozemním vesmírným turismem je myšleno cestování do speciálních kempů a zábavních parků, kde si mohou návštěvníci prohlédnout různé modely raketoplánů, skafandry těch, co ve vesmíru již byly, mimo jiné si návštěvníci mohou vyzkoušet i různé simulátory. Předvesmírný turismus zahrnuje dle ní cesty ve vysoké nadmořské výšce a při nadzvukové rychlosti. Suborbitálním vesmírným cestovním ruchem myslí právě lety na samotnou hranici vesmíru kolem výšky 100 km nad zemí, kdy se začíná projevovat stav beztlíže a právě tam aktuálně směřuje největší rozvoj vesmírného cestovního ruchu pro širší veřejnost. Za orbitální lety pak považuje cesty na oběžnou dráhu, které jsou však vysoce nákladné.

3.2.9 Temný cestovní ruch

Tato forma nového produktu cestovního ruchu dle Kotíkové (2013) je podrobněji popsána v následující kapitole 3.3 Temný cestovní ruch.

3.3 Temný cestovní ruch

Temný cestovní ruch neboli Dark Tourism je novým produktem cestování z hlediska motivace účastníků a strany nabídky. „*Pod pojmem temný cestovní ruch rozumíme cestovní ruch, který zahrnuje cestování mimo místo trvalého bydliště za účelem návštěv míst, atraktivit a aktivit spojených se smrtí, utrpením, neštěstím, strachem nebo smutkem.*“ (Kotíková, 2013:79). Mezi motivy účasti na temném cestovním ruchu patří dle Kotíkové (2013) osobní prožitky strachu a ohrožení, uctění památky zesnulých a jejich utrpení, vzdělávání a poznání, ale také zábava a hra. V případě osobního prožitku strachu a ohrožení vysvětluje, že se může jednat o návštěvu nebezpečných míst jako jsou např. aktuální místa válečných konfliktů, dále také rekonstrukce bitev, účast na pohřbech významných osobností a podobně. Uctění památky zesnulých a jejich utrpení popisuje jako návštěvu místa, kde chtějí návštěvníci uctít osoby, které byli mučeni, zabiti nebo zahynuli během katastrof. Podle ní může mít návštěva významných historických míst i edukační cíl. Posledním motivem účastníků, který ve svém díle popisuje, je zábava. Jedná se o taková místa, která ztrácejí etický aspekt a jsou často spojovány s mytologickými postavami (strašidelné hrady). Dále zmiňuje, že temný turismus se většinou prolíná

s dalšími formami cestovního ruchu, například s event tourismem, odpovědným turismem a podobně. Produkty cestovního ruchu ze strany nabídky, jak popisuje Kotíková (2013), jsou založeny na principu vyvolání a procítění smutku, strachu a ohrožení. Dle ní jsou formy temného cestovního ruchu vysoce diferencované a dělené i na základě intenzity prožitku, od nejtemnějších až po zábavní produkty.

Kotíková (2013) zde cituje Stona (2010), který vymezuje sedm stupňů atraktivit temného turismu od nejtemnějších po nejméně intenzivní: místa genocidy (Dark Camps for Genocide), výstavy (Dark Exhibitions), místa konfliktů (Dark Conflict Sites), svatostánky (Dark Shrines), místa odpočinku (Dark Resting Places), žaláře (Dark Dungeons) a temná zábava (Dark Fun Factories). Místa Genocidy jsou dle něho taková místa, která mají za účel připomenout důležité hrůzné události a politické dějiny spojeny právě s genocidou, jako například holokaust a bývalý koncentrační tábor v Osvětimi. Druhou atraktivitou jsou zmiňovány výstavy, kde jsou návštěvníkům zprostředkovány místa a události spojené se smrtí a utrpením, nicméně na tato místa nemusí cestovat, jako je tomu v případě míst genocidy. Jako třetí atraktivitu popisuje Stone (2010) dle ní místa konfliktů, konkrétně místa spojená s válkami a bitvami, jejichž návštěva má cíl převážně vzdělávací. Další kategorií, kterou uvádí, jsou tzv. svatostánky, které jsou místem připomínajících osoby a hlavně osobnosti nedávno zesnulé. Ti, co na takové místo přicestují jsou většinou truchlíci a nechají zde květiny jako symbol úcty. Další kategorií, kterou popisuje, jsou tzv. místa odpočinku, hřbitovy, které jsou historicky či umělecky významné. Jako předposlední atraktivitu na škále temného cestovního ruchu Stone (2010) uvádí žaláře, tedy atrakce spojené s návštěvou věznic a soudů z minulosti. Poslední kategorií, kterou popisuje, jsou tzv. továrny na temnou zábavu. Jedná se o uměle vytvořené atraktivity, například strašidelné hrady a zámky.

Další klasifikací je rozdělení temného cestovního ruchu na základě jeho cílů podle Craig a Thompson (2012), které Kotíková (2013) cituje. Ti rozdělují cíle na hřbitovy, věznice a mučírny, místa genocidy, úmrtí a poprav, místa katastrof, muzea, památky a výstavy, rekonstrukce bitev a tragických událostí a poslední cíl nazývají „po stopách otroků“.

3.4 Historie temného cestovního ruchu

První, kdo se cestováním na místa tragédie nebo na místa spojená s utrpením začal zabývat dle Bali-Hudákové (2010), která citovala web Temná turistika (2009), byl roku 1993 Chris Rojek a zavedl pro to pojem „Black Spots“ v souvislosti s každoročním putováním lidí na místo dopravní nehody herce Jamese Deana. Pojem Dark Tourism, v překladu temný cestovní ruch, ze poprvé začal používat v druhé polovině 20. století. Začali ho používat v roce 1996 John Lennon a Malcolm Foley se své knize „Dark Tourism – The attraction of death and disaster“ (Bali-Hudáková, 2010 podle citace z Temná turistika). Bali-Hudáková (2010) zde také uvádí podle webu Temná turistika (2009), že roku 2000 profesor Thomas Blom přišel s termínem „Morbid Tourism“, který definuje místa spojená s náhlou smrtí, do kterých lidé cestují. Také zmiňuje, že ve Velké Británii byl roku 2002 zaveden také pojem „Grief Tourism“ poté, co byly v malém městě Soham v Cambridge zavražděny dvě dívky. Dle ní po se po této události lidé z celé Anglie začali sjíždět právě do tohoto městečka, aby uctili jejich památku a vzdali hold jejich rodinám, nebo jen ze zvědavosti.

Kořeny temného cestovního ruchu jsou dle Bali-Hudákové (2010), která zde cituje Temnou turistiku (2009), však otázkou dávné minulosti, i když se tomu tak nenazývalo. Jako příklady uvádí dobu antického Říma, kde se lidé sjížděli na místa známých gladiátorských zápasů, které končili drasticky, většinou smrtí. Jako příklad ze středověku uvádí putování lidí na místa veřejných poprav či na místa s úschovou ostatků a relikvií dávných náboženských mučedníků. Další událost, kterou uvádí, se odehrála roku 1838, kdy se konala první organizovaná turistická výprava po železnici na místo poprav dvou vrahů v Anglii. Posledním uvedeným místem je bitevní pole z americké občanské války, která se odehrála roku 1861-1865. Bitevní pole bylo po ukončení prodáno jako turistická atrakce jako připomínka této bitvy.

V současnosti se dle ní temný cestovní ruch stává čím dál větším fenoménem a to hlavně díky médiím a katastrofickým či dokumentárním filmům, jejichž místa natáčení či místa a události, o kterých filmy jsou, vzbuzují v divácích zájem se do těchto lokalit podívat.

3.5 Typologie temného cestovního ruchu

3.5.1 Vojenský cestovní ruch

Vojenský cestovní ruch, v překladu Battlefield Tourism, zahrnuje dle Bali-Hudákové (2010), která zde citovala The Dark Tourism Forum (2009), cesty spojené s válečnými konflikty, ať už se jedná o samotná bitevní pole nebo s nimi spojené památníky, pomníky, vojenské pevnosti, muzea a podobně. Mezi uváděné příklady patří například Omaha Beach v Normandii, kde se nachází spousta památníků a muzeí, nebo přístav Pearl Harbour na Havaji. Mezi vojenský cestovní ruch řadíme dle ní i jeho extrémní podobu, a to cestování do míst aktuálních válečných konfliktů s motivem pocítit strach a atmosféru konfliktů.

3.5.2 Hřbitovní cestovní ruch

Hřbitovním cestovním ruchem dle Bali-Hudákové (2010), která citovala dle The Dark Tourism Forum (2009), myslíme takovou návštěvu hřbitova, jejíž hlavní motivací je emocionální uspokojení přítomnosti mrtvých, smrti a nebo atmosféra hřbitovů. Klasická návštěva hrobů rodinnými příslušníky do hřbitovního cestovního ruchu nespadá. Dle Kotíkové (2013) mezi tuto formu temného turismu patří i návštěva hrobů známých osobností, jako je například hřbitov na Vyšehradě v Praze, návštěva hřbitovů spojených s tragickými událostmi z minulosti, například židovský hřbitov v Praze, nebo hroby a pomníky s určitou uměleckou hodnotou.

Web Titan Casket (2023) uvádí sedm nejslavnějších hřbitovů ve světě. Jedním z nich je Green-Wood Cemetery v USA, na kterém se nachází krásné gotické brány, sochy z biblické scény a úchvatné rybníky, je tak známý hlavně pro svou architekturu. Dalším uvedeným hřbitovem je The Merry Cemetery v Rumunsku, jehož moto je oslava smrti a udělat z ní lehčí téma díky mnohočetným kresleným vyobrazení a černému humoru popisující básně o životech lidí pohřbených na tomto hřbitově. Dalším hřbitovem je Waverley Cemetery v Austrálii v Sydney, odkud je nádherný výhled na město a je také známý z filmu „The Great Gatsby“. Hřbitov Père Lachaise v Paříži je navštěvovaný hlavně z důvodu toho, že jsou zde pohřbení významní básníci, poetici, filosofové, hudebníci a politici, například Edith Piaf nebo Oscar Wilde. Na tomto hřbitově jsou pořádány komentované prohlídky profesionálními průvodci. Hřbitov Aoyama Cemetery

v Japonsku je kromě hrobů známých osobností Japonska navštěvovaný také pro jeho na jaro kvetoucích třešňových květů a dalších rostlin. Na mexickém hřbitově Xoxocotlán každý rok oslavují den mrtvých v podobě tisíců květin, svíček a hudby. Posledním zmiňovaným hřbitovem na tomto webu je Starý židovský hřbitov v Praze z 15. století.

3.5.3 Katastrofický cestovní ruch

Katastrofický cestovní ruch obsahuje dle Kotíkové (2013) cestování na místa přírodních katastrof či katastrof vzniklých v důsledku lidské činnosti. Dle ní se jedná o návštěvy míst katastrofických událostí ze zvědavosti a s motivem pocítit místní atmosféru bez účasti na pomoci v zasažených oblastech. Může se jednat o místa zasažená povodněmi, hurikány či zemětřeseními. Mezi nejnavštěvovanější místa katastrof, jak popisuje Kotíková (2013) patří bezpodmínečně památník a nově vybudovaný mrakodrap Freedom Tower, který vznikl na místě teroristického útoku z 11. září 2001 na World Trade Centre v New Yorku, při kterém zahynulo stovky lidí. Dalším takovým místem, které láká návštěvníky s celého světa je ukrajinské město Pripjat', kde roku 1986 vybuchla černobylská jaderná elektrárna. Město není možné nadále trvale obývat, nicméně se stalo vysoce žádanou turistickou destinací.

3.5.4 Vězeňský cestovní ruch

Vězeňským cestovním ruchem dle Kotíkové (2013) chápeme návštěvy takových věznic, které jsou z hlediska jejich historie zajímavé, například obávaná věznice Alcatraz či česká věznice na hradu Špilberk. Druhým typem, který do tohoto cestovního ruchu dle ní spadá, jsou věznice uměle vytvořené čistě jako atrakce pro návštěvníky, například London Dungeon.

3.5.5 Místa genocidy, úmrtí a poprav

Kotíková (2013) popisuje tuto formu temného cestovního ruchu jako cestování na místa, kde došlo k hromadným úmrtím nebo genocidě. Jako příklad uvádí koncentrační či vyhlazovací tábory a židovská ghetta (Terezín, Osvětim), ale i místa, která jsou s místy pouze spojena, nicméně na místech samotných se vyhlazovací procesy neuskutečňovaly (muzea). Dále uvádí veřejné popravky, jako například v historii Prahy na Staroměstském náměstí, také do této formy zahrnuje návštěvu bitevních polí a bojišť, jako příklad v České republice zmiňuje bitvu u Slavkova.

3.5.6 Cestovní ruch spojený s otrokářstvím

Tato forma temného cestovního ruchu je dle Kotíkové (2013) spojena s místy, ke kterým se váže smutná historie otroků, například v Zanzibaru či Ghaně. Dle Bali-Hudákové (2010) jsou počátky otrokářského cestovního ruchu zakořeněny v letech 1861-1865, kdy po občanské válce lidé cestovali na plantáže do tehdejší jižní Konfederace v dnešním USA, kde byli otroci několik let nuceni k práci. Dále také zmiňuje, že součástí této formy temného cestovního ruchu je tzv. „rout tourism“, kdy na místa, kde žili či pobývali otroci cestují jejich potomci.

3.5.7 Muzea, památky, výstavy

Kotíková (2013) uvádí, že nabídka muzeí v temném cestovním ruchu se dělí na dva druhy, a to muzea, která jsou přímo na místě, kde došlo k určité historické události či tragédii, druhým typem jsou muzea, která stojí na jiném místě, než se stala událost, jehož tematika se v muzeu nachází. Mezi první typ řadí například Varšavské muzeum povstání ve Varšavě, jako příklad druhého typu uvádí Muzeum holocaustu ve Washingtonu. Dále popisuje, že výstavy jsou ve většině případů součástí muzeí, mohou však být vystaveny pouze k určité příležitosti či události. Památníky jsou podle ní vystaveny jako pocta osobám či osobnostem.

3.5.8 Rekonstrukce bitev, tragických událostí

Kotíková (2013) uvádí, že jsou dva typy návštěvníků této formy temného cestovního ruchu, a to samotní účastníci, kteří se podílejí na rekonstrukci bitev či jiných tragických událostí, a také diváci, kteří se přijeli na tyto rekonstrukce podívat. Jako příklady uvádí rekonstrukci bitvy u Slavkova z roku 2005, které se údajně zúčastnilo více jak 3000 účastníků a přibližně 30 000 diváků, nebo rekonstrukci atentátu na bývalého prezidenta USA Johna F. Kennedyho.

3.5.9 Nové netradiční formy temného cestovního ruchu

Kotíková (2013) popisuje některé netradiční formy temného cestovního ruchu, jednou z nich je LARP Blok D. Uvádí, že se jedná o hru, ve které si hráči vyberou jednu z osmi postav ve smyšleném koncentračním táboře, konkrétně v bloku D, odkud plánují útěk. Hra údajně znázorňuje hlavně hledání naděje v bezvýchodné situaci a udržuje tak hráče ve stálém napětí. Druhou netradiční formou temného cestovního ruchu, kterou zmiňuje,

je „Projekt Pragulic...Poznej Prahu jinak!.“ Uvádí, že se jedná o netradiční prohlídky Prahou pořádaných od roku 2012 bezdomoveckou komunitou, kteří ukazují návštěvníkům odvrácenou stranu Prahy a popisují svůj život a zkušenosti na ulici.

4 Praktická část

4.1 Pragulic

Spolek „Pragulic-Poznej Prahu jinak!, z.s.“ (dále jen „Pragulic“) je dle Kotíkové (2013) zařazen do nových netradičních forem temného cestovního ruchu, jak je více popsáno v kapitole 3.4.10 Nové netradiční formy temného cestovního ruchu. Web Pragulic (2023) uvádí, že se jedná o spolek, který vznikl již v roce 2012 zakladatelkou Terezou Jurečkovou. Jeho hlavním cílem je ve zkratce díky netradičním prohlídkám po Praze ukazovat široké veřejnosti životy lidí bez domova a zároveň tak nejen finančně tyto lidi podporovat. Ve výroční zprávě z roku 2021 na webu Pragulic (2023) jsou uvedeny další cíle spolku, a to zejména řešení životních situací lidí bez domova a znovuzařazení do normálního života, propojení široké veřejnosti se sociálně slabými, prevence a osvěta, vzbuzení zájmu o tuto problematiku, poskytování informační a poradenské činnosti, zprostředkování pracovních příležitostí a pomoc se znovuzískáním pracovních návyků pro lidi bez domova, propagace sociálního a udržitelného podnikání v rámci podpory místní komunity hlavního města České republiky a další.

Hlavní tým zaměstnanců spolku tvoří dle webu Pragulic (2023) celkem šest členů. První z nich je samotná zakladatelka Tereza Jurečková, dále Eliška s Janou, které se starají o objednávky a zpracování zakoupených prohlídek, Matěj, který zastává roli ostravské spojky spolku. Předposledním členem je Ricardo Monagas, který se stará o správný chod webu. Posledním členem, který je zaměstnán jako mzdový účetní, je Jirka. O emaily a jiné zařizování se pak starají další členové.

Dle webu Pragulic (2023) se již podařilo zrealizovat více než 6000 prohlídek Prahou a účastnilo se jich přes více než 100 000 návštěvníků a to včetně školáků a dětí z dětských domovů, aby jim ukázali, co s člověkem dokáží udělat drogy a alkohol, také aby měli větší pochopení pro bezdomoveckou komunitu. Zajistili práci a bydlení více než 50 lidem bez domova a pomohli jim dostat se z těžké závislosti. Co se práce týká, spolek nenabízí pouze práci průvodce, ale například bývalou bezdomovkyni Ivanku lze potkat na recepci kulturního centra, kde spolek sídlí.

Tým průvodců, kteří zprostředkovávají návštěvníkům netradiční prohlídky Prahou, tvoří aktuálně dle Pragulic (2023) celkem šest členů, a to Karel, Míra, Zuzka, Karim, Václav a Roman, jejichž prohlídky a zkrácené příběhy jsou dále popisovány v následující kapitole 4.1.1. Průvodci a jejich prohlídky. Všechny prohlídky probíhají dle informací na webu v českém jazyce, nicméně za příplatek je možné si u některých vyžádat tlumočnicka. Prohlídky se konají i za špatného počasí, dle Pragulic (2023) je pak atmosféra a zážitek z prohlídek o to intenzivnější.

4.1.1 Průvodci a jejich prohlídky

Průvodce Karel

Prvním zmiňovaným průvodcem na webu Pragulic (2023) je Karel, který má své prohlídky každý pátek od 19:00, délka trvání je přibližně dvě hodiny a stojí 300 Kč. Jeho trasa dle něj začíná na Karlově náměstí, pokračuje přes Národní třídu, Václavské náměstí, Hlavní nádraží a končí v sex shopu na Hybernské ulici.

Pragulic (2023) uvádí, že Karel na svých prohlídkách popisuje život a strasti, které prožíval v devadesátých letech dvacátého století jako mladý homosexuál, kterému ani drogy nebyly cizí. Jak je na webu dále zmíněno, Karlův příběh je úzce spojen s filmem Mandragora o dětské prostituci, kde sám Karel hrál kompars, a podniky, které se ve filmu objevily, sám navštěvoval. Na webu je také uvedeno, že Karel přiznal svou sexuální orientaci až po vojně a začal si po tomto přiznání užívat naplno včetně prostituce, až se kvůli svému životnímu stylu stal závislý na drogách a alkoholu. Právě kvůli této závislosti přišel o peníze a skončil bez domova na ulici. Dnes dle informací z Pragulic (2023) žije v karavanu s jeho přítelem.

Průvodce Míra

Druhým zmiňovaným průvodcem na webu Pragulic (2023) je Míra, jehož prohlídky probíhají každou sobotu od 15:00 s délkou trvání 2 hodiny a cena jedné vstupenky je 300 Kč. Trasa jeho prohlídky začíná dle webu na nádraží Žižkov a končí u Panoptiku, což je údajně něco mezi barem, antikvariátem nebo bleším trh. Právě v Panoptiku si návštěvníci mohou kromě různých hmotných věcí zakoupit i drinky.

Míra je Pragulicem (2023) popisován jako „pankáč“ či „skejták“, který na svých prohlídkách vykládá o historii, umění, závislosti na drogách a alkoholu, ale mimo jiné i o příbězích z podsvětí nejen z České republiky, ale také ze států Itálie a Francie, které celé procestoval a kde také mimo jiné žil na ulici. Míra nyní dle Pragulic (2023) provází i na speciálních prohlídkách Smíchovem, které se konají každou neděli od 15:00 za stejnou cenu. Na této prohlídce jsou navštívena různá zákoutí Smíchova, která poskytují útočiště několika bezdomovcům a sám Míra zde údajně našel své nové zázemí v Radlické kulturní sportovně, kterou aktuálně hlídá. Na závěr této speciální prohlídky se dle webu mohou účastníci i ohřát u ohně či si například opéct buřty.

Průvodkyně Zuzka

Třetí zmiňovanou průvodkyní na webu Pragulic (2023) je Zuzka, která pořádá své prohlídky každý čtvrtek od 17:00 s délkou trvání 2 hodiny a cena jedné vstupenky činí 300 Kč. Trasa této prohlídky začíná dle webu na Náměstí Republiky, pokračuje přes Staroměstské náměstí až na Karlovo náměstí.

Zuzka byla podle Pragulic (2023) osmnáct let závislá na drogách a nyní se její závislost na drogám přeměnila v závislost na práci. Z ulice se dle webu začala dostávat díky neziskové organizaci Jako doma, kde pekla, vařila a aktuálně pomáhá i jako pomocnice při hledání ubytování pro ženy bez domova. Dále také pomáhá drogově závislým lidem v Kontaktním centru Sananim na Smíchově. Pragulic (2023) zmiňuje, že dnes Zuzka bydlí se svou přítelkyní ve sdíleném bytě. Příběh průvodkyně je podrobněji popsán v kapitole 4.2.1 Prohlídka s průvodkyní spolku Pragulic.

Průvodce Karim

Čtvrtým zmiňovaným průvodcem na webu Pragulic (2023) je Karim, jehož prohlídky probíhají každou středu, pátek a sobotu od 19:30 s délkou trvání 5 a více hodin, cena jedné vstupenky je 500 Kč. Trasa jeho prohlídky začíná na Senovážném náměstí, pokračuje přes Václavské náměstí, Národní třídu, Karlovo náměstí, Malou Stranu a poslední místo prohlídky není na webu upřesněno, údajně nikdo dopředu neví, kdy a kde prohlídka ten den skončí. Pragulic (2023) upozorňuje, že z důvodu konání v nočních hodinách a obsahu prohlídky není její návštěva vhodná pro děti do 15 let. Dále je také

zmíněno, že Karimovo vyprávění je sice velice zajímavé, jedinečné a poutavé, nicméně ne vždy stoprocentně pravdivé, často přikrášlené, tudíž pro ty, kteří očekávají skutečný příběh je tato prohlídka na zvažení.

Na webu Pragulic (2023) je zmíněno, že Karim odešel z venkova do hlavního města Prahy již v 16 letech a od téhož věku žil na ulici. Dle webu jeho největšími problémy na ulici byla homosexuální prostituce a pervitin, z čehož se dostal díky vězení a uvědomění po nákaze pohlavně přenosnou nemocí. Jak je dále zmíněno, dnes je Karimovou vášní právě provázení návštěvníků po Praze v rámci Pragulic Tours a prodej vlastnoručně namalovaných obrazů.

Průvodce Václav

Pátým zmiňovaným průvodcem na webu Pragulic (2023) je Václav, jehož prohlídky probíhají každou neděli od 14:00 s délkou trvání 2 hodiny, cena jedné vstupenky je 300 Kč. Trasa jeho prohlídky vede dle webu z náměstí Republiky přes Svatopetrské náměstí, stanici metra Vltavská, nábřeží Kapitána Jaroše, kolem lodi Hermés, přes Štefánikův most zpět na náměstí Republiky.

Václav se dle Pragulic (2023) stal bezdomovcem z vlastní vůle, býval to milionář, který ale dodnes žije pod Hlávkovým mostem na Praze 7. V rámci své prohlídky bere dle informací na webu návštěvníky i k sobě do jeho příbytku, který si v průběhu let již od roku 2006 zútulňuje, zatepluje a vybavuje. Také venku před příbytkem je znát, že se o místo, kde tráví čas stará. Návštěvníci tam mohou obdivovat například sbírku hrnečků či upravené záhonky plné květin. Pragulic (2023) uvádí, že Václav v průběhu své prohlídky návštěvníkům ukazuje důstojný život na ulici, jak spát jinde, než na chodníku, jak zůstat v relativní čistotě a nezůstat o hladu.

Průvodce Roman

Posledním zmiňovaným průvodcem na webu Pragulic (2023) je Roman, jehož prohlídky probíhají každou středu a sobotu od 18:00 s délkou trvání 2 hodiny, cena jedné vstupenky je 300 Kč. Trasa jeho prohlídky vede dle webu z Hlavního nádraží přes Nadějí,

Masarykovo nádraží, Florenc, pod magistrálou a kolem kolejí, prohlídka pak končí v sex shopu a video kabinkách.

Pragulic (2023) uvádí, že Roman se dostal z ulice teprve nedávno. Během svých let na ulici se setkal s prostitucí, homosexuální tematikou, rasovou diskriminací, dále také s drogami či drobnými krádežemi. Tento průvodce se dle informací na webu nebojí otevřeně, upřímně a s humorem mluvit o jakémkoli tématu. Návštěvníky během svých prohlídek zavede také na místo, kde dlouhé roky žil a hlavně mezi lidmi, se kterými žil. Na konci této prohlídky si po domluvě s průvodcem mohou návštěvníci za 69 Kč zakoupit vstup do video kabinek se sexuálním obsahem.

4.1.2 Online prohlídky

Kromě klasických prohlídek po Praze, Pragulic (2023) nabízí od dob covidu i online prohlídky, kdy po zaplacení vstupenky je uživatelům zaslán odkaz, kde bude 90 minutová online prohlídka probíhat. Na jejich webu je popsáno, že v rámci online prohlídky, která se koná každý čtvrtek v 18:00 průvodce Chris vypráví o svém životě a mají samozřejmě i vyhrazený čas na dotazy sledujících. Chris má dle informací na webu plno zkušeností s životem v Praze v devadesátých letech, tudíž s dětskou prostitucí a životem kolem Hlavního nádraží. Je popisován jako optimistický a přátelský člověk i přes to, čím si v životě prošel. Spolek nabízí také výměnu online průvodce za jiného z výše zmiňovaných a v jiný čas. Pragulic (2023) uvádí cenu této prohlídky za 1500 – 6000 Kč v závislosti na velikosti skupiny.

4.1.3 Program 24 hodin bez domova

Na webu Pragulic (2023) je zmíněn další program kromě netradičních prohlídek po Praze, a to program s názvem „24 hodin bez domova“, ve kterém si návštěvníci mohou jeden celý den vyzkoušet, jaké je to žít na ulici, shánět peníze, jídlo či místo na spaní. Dle webu spolku je tento program zážitku na vlastní kůži nejlepší možností, jak pochopit a respektovat bezdomoveckou komunitu. Na jejich webu popisují přibližný program celých 24 hodin, i když upozorňují, že finální program závisí na aktuálním počasí a individuálních přáních účastníků. Program začíná v 8:00 na Staroměstském náměstí, kde se účastníci musí převléci do oblečení, které jim tým Pragulic poskytne, musí odevzdat své osobní věci a setkají se se svým průvodcem. Již v 10:00 následuje obstarávání stravy,

ať už z místní charity nebo z kontejneru. Ve 12:00 je na programu napsáno rozhodování mezi návštěvou toalety za 20 Kč nebo využití křoví, v 16:00 nadejde čas na vydělávání peněz, ať už například sběrem papíru nebo žebráním. V 18:00 už je opět čas na shánění potravy a kolem 20:00 začíná hledání nejlepšího místa na spaní, kde účastníci s průvodcem stráví celou noc. Celý program končí v 8:00 následujícího dne opět na Staroměstském náměstí. Cena takového zážitku je dle webu Pragulic (2023) 2400-3600 Kč na osobu v závislosti na počtu účastníků (1-3 účastníci).

4.1.4 Homeless challenge

Tento půldenní až celodenní program, který Pragulic (2023) představuje, je víceméně kurzem přežití. Uvádí, že je určen převážně pro studenty druhého stupně základních škol a studenty středních škol, jehož cílem je především sociální uvědomění, pochopení ekologických a udržitelných aspektů. Na webu jsou zmíněny tři hlavní pilíře, na kterých si program zakládá, a to přežití na ulici (zajištění či stavba obydlí, zajištění stravy apod.), dobročinné aktivity v rámci pomoci oživení veřejných prostor či třídění odpadu) a zábava formou pouličního umění či štafetového běhu s plnou igelitkou. Cena této bezdomovecké výzvy pro skupiny patnácti až dvaceti osob je dle zdroje Pragulic (2023) 500 Kč za osobu a je pořádána v českém i cizím jazyce.

4.1.5 Team building

Pragulic (2023) na svém webu uvádí, že mimo jiné pořádají i team buildingové akce pro firmy a jejich zaměstnance s tematikou bezdomovectví. Zmiňují, že program trvá 4 hodiny a pro skupiny o deseti až patnácti lidech jsou připraveny různé týmové aktivity zaměřené na marketing, logistiku, prodej, finance a lidské zdroje. Jako příklad uvádí, že se v úkolu zaměřený na marketing snaží tým prodat kolemjdoucím věci přímo z kontejneru co nejrychleji a za co nejvyšší cenu. V oblasti financí je dle nich jejich úkol zaměřen na vybírání peněz za pouliční umění a za tyto získané peníze se poté nakoupí jídlo a tým musí vymyslet nejlevnější a nejefektivnější způsob, jak tyto potraviny dostat k vybrané bezdomovecké komunitě, tudíž výsledkem této akce není jen stmelení týmu zaměstnanců, ale zároveň pomoc lidem bez domova. Pragulic (2023) uvádí cenu 500 Kč za osobu a program je nabízen v českém i cizím jazyce.

4.2 Sběr informací a průběh šetření, výzkumu

V rámci primárního výzkumu byla navštívena netradiční prohlídka Prahou s průvodkyní Zuzkou, která je blíže popsána v kapitole 4.2.1 Prohlídka s průvodkyní spolku Pragulic, a následně byl po prohlídce proveden rozhovor, který byl se souhlasem nahráván a následně zpracován v kapitole 4.3.1 Rozhovor s průvodkyní. Dále byl také proveden telefonický rozhovor se zastupující osobou spolku Pragulic, který je zpracován v kapitole 4.3.2 Rozhovor se spolkem Pragulic. Následně byly odpovědi z obou rozhovorů porovnány a vyhodnoceny na základě předem stanovených hypotéz a výzkumných otázek v kapitole 4.3.3 Komparace a syntéza získaných odpovědí.

4.2.1 Prohlídka s průvodkyní spolku Pragulic

Dle webu Pragulic (2023) se prohlídky průvodkyně Zuzky konají každý čtvrtek od 17:00 s délkou trvání 2 hodiny a cena jedné vstupenky činí 300 Kč. Trasa této prohlídky začíná dle webu na Náměstí Republiky, pokračuje přes Staroměstské náměstí až na Karlovo náměstí.

Netradiční prohlídka Prahou pod vedením průvodkyně Zuzky byla autorkou navštívena dne 6.10.2023. Prohlídka začínala na Náměstí Republiky u vchodu do obchodního centra Kotva. Průvodkyně zde začala své vyprávění od samých začátků, jak a proč se na ulici dostala. Popisovala, že již v pubertě začala zkoušet lehké drogy, postupně však přešla na tvrdší a také odešla z domova kvůli jistým rodinným problémům. Zmiňovala, že její náplní dne se stalo vydělávání peněz, za které byly následně drogy nakoupeny a stále dokola. Kolem obchodního centra Kotva také poukazovala místa, kde se v jejím mládí nacházely podniky, kde byly drogy k dostání. Postupem času bylo však zapotřebí větších dávek tudíž většího obnosu peněz. O jejich získávání se průvodkyně zmiňovala na Staroměstském náměstí, kam se prohlídka skrz úzké uličky, kde průvodkyně také zažila jisté příběhy z minulosti, přesunula. Poukázala na nejmenovaný podnik, kde bylo běžné získat drogy obratem za nabídku „nákupu“ potravin, tudíž víceméně zadarmo. Obnášelo to krádež potravin v místních supermarketech, prodejci omamných látek však věděli, že by za potraviny utratili více, než když uživatelům dají určité množství drog za nižší částku výměnou za ukradený nákup. Dalším typem získávání prostředků, který průvodkyně využívala, bylo zastavování lidí na ulici a žádání o peníze. Poukazovala však, že klasické

žebrání formou sezení na ulici s čepicí na peníze před sebou pro ni bylo ponižující a nikdy to neprovozovala. Stejně tak nikdy údajně nepropadla prostituci. Prohlídka dále pokračovala přes pár zastávek až na Jungmannovo náměstí, kde průvodkyně vyprávěla o tom, jak a kde přespávala. Uváděla spoustu míst, mezi nejefektivnější však řadila kanály v okolí, jelikož se v nich nachází „místnosti“, kudy vede potrubí s teplou vodou, tudíž v zimě bylo takovéto obydlí ideální pro přežití. Zmiňovala nakonec také zdravotní problémy, které kvůli životu na ulici a závislosti na drogám dodnes má, nicméně je vděčná, že je na tom tak, jak je.

Průvodkyně celou prohlídku doplňovala vtipnými komentáři, mnoha dalšími zkušenostmi z ulice, různými přirovnáními pro ty, kteří stejné zkušenosti nemají, dále se dělila o zkušenosti z prohlídek nejen s dospělými, ale i s dětmi. Po celou dobu návštěvníky zapojovala do konverzace, ptala se na různé otázky a stejně tak se návštěvníci mohli průvodkyně na cokoli zeptat, žádné téma nebylo tabu. Na konci prohlídky mohou návštěvníci na základě zážitku průvodkyně ohodnotit patřičným spropitným.

4.3 Zpracování rozhovorů

4.3.1 Rozhovor s průvodkyní

Polostrukturovaný rozhovor s průvodkyní spolku Pragulic byl proveden po skončení její prohlídky Prahou dne 6.10.2023 na Jungmannově náměstí, kde její prohlídka končila. Rozhovor se skládá celkem z 12 otázek, které byly tázané ve stejném pořadí, jako psaná forma rozhovoru obsažena v přílohách této práce Rozhovor s průvodcem.

První otázka, která byla tázané položena, se zabývá životní cestou průvodkyně, konkrétně jak se stala průvodkyní spolku Pragulic a co ji k tomu vedlo. Průvodkyně uvedla, že nejdříve začala pracovat v organizaci „Jako doma“ přibližně před 11-12 lety, v těchto letech zároveň vznikl i spolek Pragulic. Průvodkyně dostala informace od své kolegyně, dle ní asi před 7-8 lety kolem roku 2015, že spolek přijímá nové průvodce, vyžádala si na ně kontakt a ozvala se jim. Popisuje, že v začátcích spolku to fungovalo tak, že průvodci byli hledáni přes různé neziskové organizace, v azylových domech a podobně. Z toho velkého množství lidí bez domova jich bylo vybráno dle průvodkyně pouze pět (včetně ní) a následně byli tito průvodci přibližně tři měsíce proškolení. Po ukončení školení je

čekala první zkušební prohlídka pod dozorem starších a zkušenějších průvodců, poté již začali provázet sami. Dnes jsou dle této průvodkyně průvodci vybíráni více individuálněji, na základě doporučení a podobně.

Druhá otázka se zabývá motivačními prvky, osobními cíli průvodkyně nebo jinými důvody, které informátorku vedly k tomu stát se průvodkyní ve spolku Pragulic. Z odpovědi informátorky je patrné, že hlavní hnací silou byla vidina peněz, jelikož se v té době díky práci v organizaci „Jako doma“ neboli „Kuchařky bez domova“, jak ona sama popisuje, stěhovala z azylového domu na ubytovnu, žádala o dávky a jednoduše potřebovala pro další krok vpřed větší finanční zajištění. Popisuje, že postupem času jí kromě financí motivují převážně prohlídky s rodinami s dětmi, školami či s dětmi z dětských domovů. Cítí, že u dětí může ještě něco změnit, ukázat jim, že drogy nejsou správná cesta. Konstatuje, že i kdyby si na její slova a příběh mělo v budoucnu vzpomenout jen jedno dítě, bude za jeho „záchranu“ vděčná. Posledním faktorem, který ji motivuje vykonávat tuto práci, je bourání bariér mezi lidmi. Chce, aby společnost viděla ten příběh, který se skrývá za každým, kdo skončí na ulici či závislý na drogách, že to není o tom si dle slov průvodkyně říct „*Hurá, chci být bezďák, chci být free a prostě budu brát drogy a chci skončit na ulici.*“ (Průvodkyně spolku Pragulic, Praha, 2023). Chce, aby společnost pochopila, že ve většině případů život na ulici a závislost na drogách není volba.

Třetí otázka se týká přípravy, procesu a organizace prohlídek průvodkyně. V odpovědi sdělila, že téma i trasu prohlídky si zvolila ona sama na základě osobních zkušeností s místy, na kterých se dříve pohybovala či žila. Průvodkyně popisuje své prohlídky jako strukturované a chronologicky postavené. Začíná tím, kde a jak začala brát drogy, čím a kde se živila, kde bydlela, jak se dostala na ulici a její trasa a vyprávění postupuje dále tak, jak šel čas i v reálném životě. Průvodkyně také v souvislosti s organizací zdůrazňuje bezpečnost na prohlídkách nejen jejích, ale i na prohlídkách ostatních průvodců. Spolek ví, kudy se průvodci se svými skupinami pohybují, to je opatření číslo jedna. Zároveň místní pouliční komunita většinou zná průvodce spolku, jelikož tam s nimi sami dříve žili či se pohybovali, tudíž je obeznámí s pravidelnými prohlídkami s návštěvníky, aby

nedocházelo k nedorozuměním. Dle ní se tak není čeho obávat a nikdy se jí nestalo, že by někdo měl problém nebo byl nepřijemný.

Čtvrtá otázka se zabývá finanční situací průvodkyně, hlavně tím, jak účast ve spolku finanční situaci ovlivnila a jak se změnil celkový příjem informátorky. Zmiňuje, že u Pragulicu začala pracovat na základě dohody o provedení práce a hlavní pracovní poměr ve druhé, již zmiňované organizaci, byl pro ní mnohem důležitější, to i z důvodu toho, že ze začátku neměla tolik prohlídek. Jednalo se tak pouze o přivýdělek formou oficiálního výdělku od spolku a také formou spropitného od návštěvníků. Dnes je to na podobné bázi. V odpovědi na pátou otázku průvodkyně popisuje, jak účast ve spolku ovlivnila její sebevědomí. Podotýká, že určitě hodně, je to jedna z nejdůležitějších věcí, která jí se sebevědomím pomohla. Zároveň ale zmiňuje, že to asi nebyl jediný faktor, ale souhra všech okolností, které se jí v době začátku spolupráce se spolkem děly. Jak ve spolku Pragulic tak v organizaci, kde průvodkyně pracovala na hlavní pracovní poměr, mohla být průvodkyně sama sebou, všichni jí v těchto komunitách respektovali i přes její minulost, což jejímu sebevědomí výrazně pomohlo. Dalším aspektem bylo dle jejích slov určitě to, že se naučila díky roli průvodkyně mluvit před tolika lidmi a zdokonalovat tak své schopnosti. Dnes už se posunula tak daleko, že chodí přednášet na různé konference. Díky tomuto posunu poslední dobou přemýšlí, že by už i v rámci svých prohlídek a konferencí chtěla mluvit trochu o něčem jiném, ne pouze o životě na ulici, ale i o tom, jaký lze pak mít život po návratu z ulice a z drogové závislosti, například o možnosti sociálního bydlení, práce a podobně. Tímto osobním posunem konstatuje, že účast ve spolku určitě splnila svůj účel a chtěla by v tom dále pokračovat, jelikož v práci spolku Pragulic vidí velký smysl, už jenom v tom předávat ten příběh dětem, aby se z něj ponaučily. Jediný, co by aktuálně chtěla, je mít více času a možností vyprávět i o dalších věcech, které se v jejím životě za těch posledních 8 let odehrály a díky kterým je tam, kde je teď.

V šesté otázce jsou rozebírány výzvy či obtíže související s prací průvodkyně a jakou podporou při řešení těchto situací spolek průvodkyni přispěl. Vysvětluje, že se jí nic závažného nepříhodilo, maximálně setkání s nepřijemnými lidmi, kteří o ní a její prohlídce pochybovali, s čímž si ale dle jejích slov poradila sama. Dle ní se stal ještě jeden

úsměvný příklad, na který si vzpomněla, a to když provázela nejmenovanou kapelu, která od prohlídky a průvodkyně čekala, že jim pomůže sehnat drogy.

Sedmá otázka se zabývá tím, zda průvodkyně vnímá ještě jiné přínosy či pozitivní dopady díky působení ve spolku kromě té finanční stránky či získaného sebevědomí. Uvádí, že občas má Pragulic různé dobrovolníky či stážisty, díky nimž se průvodci měli možnost učit angličtinu, což je při jejich práci určitě přínosné. Jako další zmiňuje občasnou spolupráci spolku s různými hotely, které mu věnují matrace, oblečení či další potřebné věci, pokud průvodci nemají stálé ubytování či se dostanou do určité tísně. Celkově popisuje i různé další materiální výhody, který jim spolek poskytuje a věří, že kdykoli se někdo z nich dostane do problému, tak jim spolek vyjde vstříc, i když průvodkyně sama se zatím do žádné takové tísně nedostala a doufá, že už ani nedostane.

V osmé otázce se rozebírá vztah spolku Pragulic a jeho průvodců k bezdomovecké či drogově závislé komunitě v Praze a zda to přineslo pozitivní změny či uvědomění. Průvodkyně popisuje situaci, kdy za ní občas přijdou jiní lidé bez domova nebo drogově závislý s dotazem, zda by tuto práci mohli také dělat, jelikož vidí, kam až se touto prací ona sama posunula, což bere jako velké pozitivum a uvědomění v pouliční komunitě. Na druhou stranu ale poukazuje na to, že kdo se chce stát průvodcem, musí už být v určité míře stabilní, mít zodpovědnost, chodit na prohlídky včas a ne pod vlivem drog či alkoholu, proto to dle ní není úplně pro každého. Uvádí, že větší pozitivní dopad na bezdomoveckou komunitu jako takovou vidí spíše v její druhé aktuální práci, což je práce v komunitním centru, kde pomáhá lidem se sociálním bydlením a podobně, je to ve větší míře, pro větší okruh lidí v tísně, to i pro ty, co nejsou ještě tolik stabilní.

Devátá otázka se zabývá nezapomenutelnými interakcemi či momenty, které průvodkyně zažila a měly na ní významný dopad. Zmiňuje obecně, že co se práce týká, tak určitě interakce s lidmi a participace mezi kolegy, což začalo v její již zmiňované práci „Kuchařky bez domova“ a následně pokračovalo i ve spolku Pragulic. Popisuje, že díky její práci zvládla i znovu navázat vztah se svojí mámou a našla si partnerku.

Desátá otázka rozebírá, zda průvodkyně zaznamenala po účasti na Pragulic Tours změny ve vnímání či postoji návštěvníků k bezdomovecké či drogově závislé komunitě. Průvodkyně uvádí, že ty návštěvníky vidí ve velké většině jen jednou za život, tudíž změny v jejich vnímání této sociálně slabší skupiny obecně nedokáže posoudit. Jediným faktorem, který je viditelný, když někdo přijde na její prohlídku na základě doporučení někoho, kdo již na prohlídce byl, pak vidí, že to má smysl a že ti lidé chtějí slyšet a pochopit její příběh. Taktéž vidí změny ve vnímání pouze z toho, jakým stylem s ní návštěvníci jednají, nicméně v tu chvíli je to vztahované pouze na ní a nedokáže říct, zda to tak lidé vnímají i obecně ke zbytku bezdomovecké či drogově závislé komunity. Největší změnu v postoji však vnímá u dětí, které jsou dle jejích slov na začátku prohlídek zamlklé a mile jí překvapí, když za ní v průběhu prohlídky či po ní začnou chodit a dotazovat se. Vidí pak, že mají zájem o její příběh, že pochopily, v jak těžké situaci byla, jak se do ní dostala a nevidí ji nadále pouze ve špatném světle.

Předposlední, jedenáctá otázka se zabývá budoucností průvodkyně, jak si ji představuje a jak její zkušenosti po působení ve spolku ovlivnily její cíle. Zmiňuje, že díky této práci sbírá kontakty, od studentů vysokých škol, přes překladatelky až po lidi z politiky, které využívá při organizaci různých akcí či jiných druhů sociálně prospěšných aktivit a projektů, které s dalšími lidmi pořádá nebo v budoucnu plánuje.

Poslední otázka se věnuje vylepšením či dodatečné podpoře, kterou by dle ní mohl Pragulic nabídnout ke zlepšení zkušeností a pohodě svých průvodců. Navrhuje možnost platby spropitného průvodce kartou, jelikož se často setkává s tím, že lidé by jí po prohlídce chtěli přispět, nicméně v dnešní době už hotovost spousta lidí nenosí. Dále ví, že hodně průvodců by za větší skupiny na prohlídkách chtělo od spolku dostávat větší obnos peněz, jelikož celková organizace skupiny návštěvníků je přeci jenom jiná při deseti nebo třiceti lidech. Nakonec však zmiňuje, že jim spolek dává spoustu možností co se kurzů angličtiny či IT týká, pak už je naopak problém její, že si to z časových důvodů kvůli další práci nemůže dovolit.

4.3.2 Rozhovor se spolkem Pragulic

Polostrukturovaný rozhovor se spolkem Pragulic byl proveden telefonicky dne 9.11.2023 a odpovědi byly poskytnuty zastupující osobou spolku. Telefonický rozhovor byl po souhlasu nahráván a následně přepsán. Otázky jsou děleny do čtyř částí, konkrétně *Původ a cíle*, *Realizace prohlídek*, *Hospodářství a udržitelnost* a *Další informace*.

Část 1: Původ a cíle

První část rozhovoru se zabývá původem a cíli spolku Pragulic. Dle informátorky byl Pragulic založen roku 2012 Terezou Jurečkovou a jejími kolegy z Karlovy univerzity, od téhož roku také probíhají netradiční prohlídky Prahou bezdomoveckou či drogově závislou komunitou. Spolek byl založen jako soukromá společnost, ne jako nezisková organizace, jelikož zakladatelé nechtěli být závislí na dotacích a darech. Zakladatelka Tereza Jurečková pracovala dříve jako dobrovolnice v jiných neziskových organizacích v Praze a Ostravě, kde získala potřebné znalosti a dovednosti k založení jejího vlastního spolku. Hlavní myšlenkou při vzniku spolku bylo co nejrychleji navrátit lidi bez domova zpět do normálního života díky organizovaným prohlídkám. Postupem času bylo ovšem zjištěno, že tento proces není tak jednoduchý, jak se zpočátku zdálo, a tak se tato myšlenka stala dlouhodobým cílem, ke kterému míří pomalu krok za krokem. Následně se spolek začal více zaměřovat i na návštěvníky prohlídek, jak jim nejlépe ukázat problémy lidí bez domova, aby pro tuto komunitu měli větší pochopení a byly k životním situacím těchto lidí více ohleduplní a citlivější. Dále byly také založeny projekty na jinou pomoc bezdomovecké komunitě než jen návštěvy prohlídek, a to například obědy zdarma pro bezdomovce každý pátek, nebo sbírku oblečení od veřejnosti, kterou může spolek věnovat lidem v nouzi. Dlouhou a náročnou cestou vznikla dnešní podoba Pragulicu, kdy je cílem ukázat návštěvníkům nelehkou cestu průvodců životem, bourat stereotypy a měnit názor veřejnosti na bezdomoveckou komunitu. Vytěžené peníze se pak vracejí zpět komunitě, průvodcům, a tak si mohou zajistit nový a lepší život. Dalším aspektem je určitě posílení psychiky díky kontaktu s návštěvníky, režimu, kdy jsou průvodci vázáni časem prohlídek, sebeúcty, kterou si vybudují díky roli průvodce a práci, která má smysl. U návštěvníků najdou mnohdy pochopení a to je další aspekt, který je posouvá vpřed.

Část 2: Realizace prohlídek

Otázky ve druhé části rozhovoru jsou zaměřeny na samotnou realizaci prohlídek. Na otázku, která se týká procesu organizace a vedení Pragulic tours a jak jsou jednotlivci vybíráni a trénováni, informátorka uvedla, že zpočátku pragulický tým chodil po azylových domech a vytipovával si, kteří lidé by byli na práci průvodců vhodní. Nicméně od roku 2019, odkdy informátorka ve spolku působí, to funguje tak, že se někdo sám na základě známosti a doporučení jiného průvodce přihlásí, především kvůli vidině výdělku. Co se opatření a bezpečnosti na prohlídkách týče, dle informátorky se stoprocentně nedá bezpečnost během prohlídek zajistit, nicméně podotýká, že to se nedá zabezpečit u kterékoli jiné prohlídky mimo ty pragulické. Uvedla jeden jediný případ, který se musel za její působení v spolku řešit, a to když se stal slovní incident mezi jedním členem bezdomovecké komunity s návštěvníkem prohlídky, konkrétně se tomu tak stalo v podmostí, kde žije průvodce Václav spolu s dalšími. K bezpečnosti dále zmiňuje případ průvodce Romana, který ještě donedávna bydlel pod mostem na Vítkově, kudy jeho prohlídka vedla, postupem času se však jeho komunita spolubydlících změnila. Pobývali tam převážně drogově závislí, kteří byli občas agresivní a sám Roman tam skupinky svých návštěvníků raději přestal vodit. Z takovýchto důvodů se mohou jednotlivé trasy průvodců měnit a přizpůsobovat.

Část 3: Hospodářství a udržitelnost

Otázky ve třetí části se zabývají hospodářstvím a udržitelností spolku. První, druhá a třetí otázka se zabývá ekonomickou stránkou spolku a generováním příjmů pro udržitelnost spolku. Na úvod informátorka zmiňuje sbírku, která byla uskutečněna v době lockdownu z důvodu koronaviru. Peníze byly použity na techniku pro online prohlídky, jelikož klasické provádění po Praze nebylo v tu dobu z důvodu celostátních opatření možné. Dále také podotýká, že v době lockdownu stále fungovala vrátnice, ve které zaměstnávají své lidi bez domova, nicméně zisky byly nižší a víceméně Pragulic čerpal zisk z minulých let, aby jim vůbec mohl zaplatit za jejich práci či poskytnout nějaké občerstvení. Dále neustále funguje sbírka Darujme.cz, nicméně informátorka uvedla, že z této sbírky je spolek schopen ušetřit maximálně na lítačky, neboli na jízdenky MHD pro průvodce. Pragulic má i svůj vlastní e-shop, nicméně výdělky také nejsou dostatečně vysoké na udržitelný chod spolku. Dotace od státu však spolek nedostává, tudíž veškerý chod a

fungování spolku zajišťují především finance z netradičních prohlídek po Praze. Dále zmiňuje, že Pragulic od roku 2017 zaměstnává lidi i v budově Pražského kreativního centra patřícího Magistrátu, které se nachází na staroměstském náměstí vedle Orloje. Původně zde byli zaměstnáváni lidé, kteří si nebyli schopni najít práci jinde. Dnes je koncept z důvodu nízké kapacity volných míst i nadřazených v poměru k žádajícím o práci jiný. Podotýká, že je náročné zaměstnávat lidi, kteří v životě nepracovali, kteří nejsou zvyklí mít zodpovědnost, být dochvilný nebo neumí s počítačem. Momentálně jsou tam zaměstnáváni lidé, kteří mají různá omezení, například věková či zdravotní, kvůli kterým je pro ně těžké si najít práci jinde. Proč bylo ale kreativní centrum zmíněno? Zisky z tohoto centra jsou údajně natolik nízké, že nepokrývají ani náklady jedné dohlížející či dozorčí osoby. Pragulic se tomu tak věnuje hlavně z dobré vůle. Následující otázka se věnuje příjmům samotných průvodců. Informátorka uvedla, že návštěvníkům se může na první pohled zdát zvláštní, proč průvodci na konci svých prohlídek žádají o spropitné, když cena jedné vstupenky za osobu se pohybuje od 300 Kč/h, tudíž celkový výdělek za prohlídku jedné skupiny je vysoký. Průvodce sám má však za prohlídku výdělek přibližně v hodnotě jedné vstupenky a většinou má prohlídku pouze jednou týdně. Informátorka dále vysvětluje, proč tomu tak je. Spolek Pragulic pořádá prohlídky neustále, ve všední dny, o víkendech a mimo prohlídky má na starost i jiné akce či aktivity. Neustále musí tudíž být někdo ze zaměstnanců na příjmu, zvedat telefony, odpovídat na e-maily, vyřizovat objednávky. Další osoba musí hlídat průvodce, aby opravdu došli tam, kam mají a měli tak přehled o chodu prohlídek a pracovní morálce průvodců. Další osoba se neustále stará o sociální síť a marketing spolku. Členy pragulického týmu jsou také lidé, kteří zastávají tzv. pravou ruku průvodců. Kdykoliv průvodci něco potřebují, ať už pomoc s bydlením nebo s finanční tísni, tyto lidé to řeší. Další členové se starají o IT podporu, o účetnictví, o administrativu, někdo zastává pozici vedoucího a tak dále. Zbytek peněz z prohlídek jde tudíž právě těmto lidem, kteří se starají o celkovou přípravu, realizaci a chodu spolku, bez nich by to nebylo možné. Ani to ale nestačí na stoprocentní uživení zaměstnanců. Pragulický tým to dělá hlavně proto, že tahle práce má smysl a vidí v ní velký potenciál, ne pro výdělek. Není to tak většinou jejich hlavní pracovní poměr. Co se ale znovu platu samotných průvodců týká, informátorka zdůrazňuje, že i kdyby průvodci za prohlídky dostali pětkrát tolik peněz, na konci měsíce za pragulickým týmem s největší pravděpodobností přijdou, že nic nemají,

jelikož je pro ně těžké hospodařit s penězi. Informátorka na závěr konstatuje, že pro udržitelnost spolku je nutné příjmy takto rozdělovat a nechávat si i rezervu právě na pomoc průvodcům v tísní, i přes to, že průvodcům se zdá jejich plat mnohdy málo.

Ve čtvrté a páté otázce jsou rozebírány ostatní aktivity spolku nad rámec samotných prohlídek v rámci pomoci průvodcům. Informátorka uvádí, že vedle kanceláře spolku sídlí podnik, který se zaměřuje na dluhové poradenství, u nichž mají průvodci možnost řešit své finanční tísně či exekuční problémy, pokud o to mají zájem. Dále jak už bylo zmiňováno, Pragulic pomáhá svým svěřencům s administrativou a žádostmi o sociální bydlení, jinou podporu a mnoho dalšího. Není výjimkou, že samotný tým půjčuje peníze průvodcům, když jim zavolají, že se dostali do nějakého sporu či dluhu a potřebují to rychle vyřešit, jinak se nedostaví na prohlídku, předem domluvený rozhovor v rádiu a podobně. Stává se také, že průvodci nemají na jídlo či bydlení a hledají útěchu a finanční prostředky právě od Pragulického týmu. Není však nikdy jistota, že peníze vrátí. Pragulický tým se za průvodce v mnoha případech musí zaručit, jelikož sami průvodci nemají čím ručit. Spolek je schopen zajistit bydlení, nábytek z tzv. nábytkové banky, oblečení, hygienické pomůcky, jídlo a podobně. Informátorka zde uvedla případ průvodce Míry, který díky spolku momentálně bydlí v objektu Radlického kulturně-sportovního areálu v zahradním domku. Spolek se za něj zaručil u tzv. nábytkové banky, aby mu pomohli přístřešek vybavit. Průvodce tam zdarma bydlí, dostává jídlo a na oplátku objekt hlídá před vykrádáním jinými bezdomovci a pomáhá uklízet po akcích či udržovat areál čistý, tudíž tak získal i práci. Zároveň od spolku dostává oblečení, hygienické potřeby, a to i přímo od členů pragulického týmu z dobré vůle.

Co se týká příprav na prohlídky, kdy každý průvodce musí mít průkazku průvodce s fotografií a spolek poskytne finance na zřízení, pokud průvodce finanční prostředky nemá. Nicméně opět není jisté, že se peníze vrátí a jestli budou vůbec použity na fotografii potřebnou na průkazku. Spolek je schopen díky získaným financím z prohlídek a veřejných sbírek zařídit lítačku po Praze všem průvodcům, i když ne každý ji ocení a dále riskuje pokuty a následné dluhy z jízd na černo. Spolek je také schopen průvodcům zařizovat různá ubytování i přes to, že ne vždy vydrží v jednom kvůli nepříjemnému chování. Průvodci dále od pragulického týmu získávají kartičky od Ambiente s názvem

„Oběd pro dalšího“ a spoustu dalších benefitů, které stojí peníze a o kterých se průvodci na svých prohlídkách nezmiňují. Spolek také poskytuje průvodcům mobilní zařízení a počítače pro ulehčení práce a držení kroku s moderní dobou. I přes všechny tyto překážky se spolek stále snaží průvodcům pomáhat a zajišťovat jim přijatelné sociální zázemí včetně udržování zdraví poskytnutím léků při jejich cestě ze samého dna. Snaží se jim ukázat novou cestu životem, nabízí jim poradenství, psychologickou pomoc, pomáhá jim se znovu postavit na nohy a ukázat jim, že když se chce, dá se toho hodně změnit.

Část 4: Další informace

Poslední část se věnuje dalším informacím, například překážkám či výzvám, cílům do budoucna a podobně. Co se samotných prohlídek týká, stává se, že průvodce na svou prohlídku nedorazí z důvodu křehké psychiky, může se stát, že průvodce zaspal nebo stále řeší problémy špatnými zvyklostmi, například alkoholem, násilím či drogami. Lepší možností je, když průvodce dorazí, nicméně později. Stává se to z důvodu toho, že průvodci nebyli a možná ještě nejsou zvyklí na režim, dochvilnost a může být pro ně zpočátku těžké pochopit důležitost jejich práce a s tím související včasný příchod. Není výjimkou ani změna plánované, předem určené trasy a délky prohlídek. Je také možné, že si průvodci vymýšlí ať už z důvodu toho, že si z důvodu závislosti či samoty na ulici vytvořili vlastní svět, nebo z důvodu toho, že chtějí být zajímavý či se bojí odsouzení ze strany návštěvníků, tak o sobě mluví ve smyslu, že jsou lepší než ti druzí, že například nikdy nežebrali a podobně. Z důvodu tohoto postoje se může stát, že pomluví zbytek týmu a samotný spolek. Kdykoliv se stane, že průvodce nedorazí či se zpozdí, Pragulic apeluje na návštěvníky, aby spolek kontaktovali a získali tak náhradního průvodce nebo dostali peníze zpět. Spolek se snaží výše uvedené problémy na prohlídkách s průvodci řešit, apelovat na jejich zlepšení či odstranění, zároveň si spolek uvědomuje, že je nemožno silou nutit zařadit se do normálního života, musí to chtít oni sami. Je také možné před prohlídkou spolek kontaktovat a zkontrolovat, který průvodce je pro určitého návštěvníka vhodný z osobních důvodů či vlastní životní cesty návštěvníka, aby se tak předešlo zklamání, otevírání ran z minulosti a negativní reakce.

Další výzvou či překážkou je také poskytování finančních prostředků a jejich vrácení na nově vzniklé dluhy, tísní s jídlem a podobně, jak je již popisováno v odpovědi na otázku

o jiné pomoci než výplatě za prohlídky. Průvodci si často díky opoře a kontaktu s Pragulicem vytvoří nové a silné pouto právě s týmem spolku a volají jim několikrát denně jen proto, že se chtějí podělit o to, co právě dělají, jak se dnes mají, co se dozvěděli a podobně a pro pragulický tým není vždy jednoduché tyto hovory časově vyřizovat, zároveň si ale uvědomují, že odmítnutí by mohlo vést k další psychické újmě a nedůvěře průvodců ke spolku. I přes tyto překážky si spolek myslí, že pomáhání lidem bez domova stále smysl má. Spousta lidí neví, jaké to je žít na ulici a co to v člověku zanechá. Uvědomují si, že ne vždy mají životy průvodců, kterým pomáhají šťastný konec, ale dále se budou snažit podávat pomocnou ruku, protože vědí, že díky tomu ta naděje na lepší život pro někoho je.

Poslední otázka se týkala dalších informací, o které by se informátorka chtěla podělit. Zmiňuje, že v roce 2022 Pragulic slavil 10 let od svého vzniku. Oslava se konala ve stylu „devadesátek“, byl určený dresscode, návštěvníci si mohli nakoupit pragulicem vytvořené bony a za ně si něco od průvodců nakoupit, například Karimovi obrazy, věci z e-shopu nebo je utratit za připravené aktivity. O dalším směřování spolku se ještě bude diskutovat už jenom z důvodu změn v zákoně o zaměstnancích, kdy vznikly nové povinnosti pro lidi zaměstnané na DPP, na tuto dohodu jsou zaměstnání všichni průvodci. Dle nového zákona je dle informátorky potřeba platit příplatky za víkendy, za svátky, za práci v noci. Bude nutné vymyslet nový plán financování nejen průvodců, ale i lidí zaměstnaných na vrátnici a podobně. Do budoucna by se Pragulic chtěl více zaměřit na osvětu ve školách, aby si děti a dospívající uvědomili váhu vzdělání a pracovní morálky, aby se vyvarovali drogám, alkoholu a zadlužení, nicméně aktuálně je to pro tým Pragulic časově náročné. Důležitým cílem je také zapracovat na propagaci spolku, jelikož o něm dle informátorky ví stále málo lidí.

5 Výsledky a shrnutí

5.1 Komparace a syntéza získaných odpovědí

Hypotéza 1 tvrdí, že finanční ohodnocení za realizaci prohlídek je hlavní motivací pro bezdomoveckou a drogově závislou komunitu stát se průvodci spolku Pragulic. V odpovědi na druhou otázku v rozhovoru s průvodkyní, která se zaměřuje na

motivačními prvky či jiné osobní cíle, které vedly informátorku k tomu stát se průvodkyní spolku je zřejmé, že hlavní motivací byly finance. V jejím případě se nejednalo o hlavní příjem, ale pouze přivýdělek, jelikož se v té době stěhovala z azylového domu, žádala o dávky a podobně, tudíž tento přivýdělek byl pro ni důležitý. Postupem času se však její motivace a osobní cíle v rámci působení Pragulic změnily. Nyní jsou hlavní hnací silou prohlídky s dětmi, jelikož cítí, že u nich může stále něco změnit a věří, že po zkušenosti s její prohlídkou se děti vydají správným směrem. V rozhovoru se spolkem Pragulic, konkrétně v sekci *Část 2: Realizace prohlídek* bylo potvrzeno, že na základě známosti či doporučení se do projektu Pragulic hlásí lidé bez domova především na základě vidiny výděleku za prohlídky. Hypotéza 1, která tvrdí, že finanční ohodnocení za prohlídky je hlavním motivačním prvkem pro lidi bez domova na účasti ve spolku, byla na základě odpovědí získaných z obou rozhovorů potvrzena.

Hypotéza 2 tvrdí, že finance z prohlídek průvodců jsou jejich hlavním příjmem. Na základě odpovědi na čtvrtou otázku, která se zabývá finanční situací a celkovým příjmem průvodkyně, bylo zjištěno, že získané finance za prohlídky nejsou jejím hlavním příjmem. Toto potvrzuje i odpověď na druhou otázku, kde průvodkyně popisuje, že potřebovala pouze přivýdělek ke své stávající práci, pouze práce v Pragulicu by ji dle jejích slov neuživila. Zároveň také rozhovor se spolkem Pragulic ve čtvrté a páté otázce v sekci *Část 3: Hospodářství a udržitelnost* potvrzuje, že příjmy za prohlídky nejsou jejich hlavním či jediným příjmem, jak je tomu například v případě Míry, který aktuálně pomáhá v kulturně-sportovním areálu. Také v případě Karima, který nejen na prohlídkách, ale i jiných akcích pořádaných spolkem draží své obrazy, jak bylo zjištěno v poslední otázce v rozhovoru se spolkem Pragulic v *Části 4: Další informace*. Hypotéza 2, která tvrdí, že finanční prostředky získané průvodci za prohlídky jsou jejich hlavním či jediným příjmem, nebyla na základě odpovědí získaných z obou rozhovorů potvrzena.

Hypotéza 3 se zabývá tím, zda průvodkyně zaznamenala díky spolku a svým prohlídkám nárůst sebevědomí, sebeúcty či osobního rozvoje. V první části rozhovoru se spolkem Pragulic, který se zabývá původem a cíli spolku bylo zjištěno, že posílení sebeúcty a psychiky díky kontaktu s návštěvníky a jejich pochopením, díky režimu, který musí průvodci dodržovat a díky uvědomění průvodců, že vykonávají práci, která má smysl, je

jedním z cílů, ke kterému spolek směřuje. V odpovědi na pátou otázku v část, která se tímto problémem zabývá průvodkyně uvádí, že účast v Pragulicu jí s jejím sebevědomím hodně pomohl. Díky její práci průvodkyně se naučila zdokonalit své schopnosti v mluvení před spoustou lidí, kteří její prohlídky navštěvují. Posunula se také v tom, že by v rámci svým prohlídek chtěla už mluvit i o něčem jiném, nejen o životě na ulici, ale také o tom, jaké možnosti se jí naskytly po návratu z ulice i díky spolku Pragulic, a chtěla by tyto informace šířit dál. Tímto osobním posunem konstatuje, že účast ve spolku splnila svůj účel. Vidí velký smysl obzvláště v tom, že může její příběh předávat dětem a ukázat jim tím, že drogy nejsou ta správná cesta. Tím se i ona sama rozvíjí a chtěla by v tom i nadále pokračovat a nejen touto cestou pomáhat. Hypotéza 3 byla těmito zjištěnými odpověďmi potvrzena.

Hypotéza 4 se zabývá tím, zda spolek pomáhá lidem bez domova i jinak než v rámci finančního ohodnocení za jejich prohlídky. Průvodkyně v sedmé otázce, která se zabývá i jinými přínosy či pozitivními dopady v rámci působení ve spolku uvedla, že Pragulic má občas stážisty či dobrovolníky, díky kterým mají průvodci možnost se učit například angličtinu, což je nejen pro jejich práci průvodce přínosné. Dále také zmiňuje občasnou spolupráci s hotely, které spolku věnují matrace, oblečení a podobně. Tuto materiální pomoc pak mohou průvodci využít, pokud se dostanou do finanční či jiné tísně. Popisuje i jiné výhody či dary, kterými jim spolek přispívá a věří, že kdykoliv se dostane kdokoliv z průvodců do problému, spolek bude právě ten, který bude schopen jim pomoci. Ve třetí části rozhovoru se spolkem Pragulic, konkrétně ve čtvrté a páté otázce se také rozebírá jiná pomoc průvodcům nad rámec finančního ohodnocení či jiná pomoc mimo prohlídky. Bylo zjištěno, jednou možností pomoci je, že vedle kanceláře spolku sídlí podnik se zaměřením na dluhové či finanční poradenství, u nichž mají průvodci možnost řešit své problémy či exekuce. Spolek dále pomáhá průvodcům s administrativou a žádostmi o sociální bydlení či jinou podporu. Z rozhovoru bylo také zjištěno, že pragulický tým poskytuje průvodcům finance kdykoliv nemají na jídlo, bydlení a podobně. Spolek je dále schopen zajistit ubytování, poskytnout nábytek z tzv. nábytkové banky, oblečení, hygienické pomůcky a tak dále. Díky získaným financím za prohlídky a financím z veřejných sbírek je spolek schopen průvodcům zajistit lítačky po Praze, poskytnout kartičky od Ambiente s názvem „Oběd pro dalšího“, mobilní zařízení a jinou elektroniku

potřebnou pro vykonávání své práce, léky a mnoho dalšího. Tímto spolek pomáhá průvodcům nejen po finanční stránce, poskytuje průvodcům poradenství, psychologickou či jinou pomoc, která pomůže průvodcům postavit se zpět na vlastní nohy a začít nový život, pokud to oni sami chtějí. Hypotéza 4 byla získanými odpověďmi z obou rozhovorů potvrzena.

Hypotéza 5 tvrdí, že průvodkyně zaznamenala změny ve vnímání a postoji návštěvníků k bezdomovecké či drogově závislé komunitě po navštívení její prohlídky. Průvodkyně na desátou otázku odpověděla, že je těžké toto posuzovat na základě jednoho setkání s návštěvníky, nicméně uvedla pár momentů, díky kterým si myslí, že její prohlídka určité změny ve vnímání návštěvníků přinesla. Největší změny ve vnímání a postoji vidí u dětí, které jsou dle ní na začátku prohlídek zamlklé. Mělo ji překvapit, když za ní děti v rámci prohlídky začnou chodit a ptát se ji na různé otázky. Vidí pak, že mají o její příběh zájem, že pochopily nebo se snaží pochopit, jak těžká její situace byla, jak se do ní dostala a nevidí ji už jen ve špatném světle. Další moment, kde vidí nějakou změnu je, když někteří návštěvníci přijdou na její prohlídku na základě doporučení někoho, kdo prohlídku již navštívil. Má tak zpětnou vazbu, že to má smysl a že její příběh chce slyšet více lidí. Poslední aspekt, který uvádí je, že dokáže posoudit, jak ji návštěvníci vnímají na základě toho, jak s ní jednají v průběhu její prohlídky. Nicméně zdůrazňuje, že tyto změny v postoji návštěvníků a dětí jsou vztahované na její osobu a její prohlídky a nedokáže tak posoudit, zda tyto změny či uvědomění mají návštěvníci i ke zbytku bezdomovecké či drogově závislé komunity. Z tohoto důvodu nebyla hypotéza 5 stoprocentně potvrzena.

5.2 Shrnutí výsledků

Spolek Pragulic spadá dle odborné literatury do netradičních forem temného cestovního ruchu, jelikož zprostředkovává lidem temné aspekty a odvrácenou stranu hlavního města Prahy formou vyprávění nešťastných příběhů lidí, kteří se ocitli a žili, nebo stále žijí, velkou část jejich života na ulici.

Cílem bakalářské práce bylo vyhodnotit, jak spolek Pragulic pomáhá průvodcům z řad bezdomovecké či drogově závislé komunity navrátit se zpět do normálního života. Byl zkoumán především psychologický a ekonomický dopad na průvodce po účasti v projektu, vliv na jejich sebeúctu či osobní rozvoj. Bylo třeba znát pohled obou stran, jak už spolku Pragulic, tak průvodců, aby získané odpovědi byly relevantní a bylo možné porovnat, zda se výpovědi získané z obou rozhovorů shodují.

Výzkumem bylo prokázáno, že hlavní motivací bezdomovecké či drogově závislé komunity pro práci průvodce ve spolku Pragulic je hlavně vidina výdělku. Bylo ale zjištěno, že postupem času se tato motivace může změnit tak, že sami průvodci chtějí svými prohlídkami změnit vnímání a postoj návštěvníků k této komunitě, dětem ukázat, jak je důležité vzdělání a pracovní morálka, aby se do podobné situace nedostali. Toto dotazovaná průvodkyně vnímá jako obrovský osobní rozvoj a cítí, že může něco předat dál, že může u svých návštěvníků něco změnit či zabránit tomu, aby se do podobné situace, jako byla ona, dostali.

Dále byla vyvrácena hypotéza, která tvrdila, že výdělek průvodců za prohlídky je jejich hlavním či jediným příjmem. Z rozhovoru s průvodkyní bylo zjištěno, že se nejedná o její hlavní příjem, nicméně pouze přívýdělek a tvrdí, že pouze práce průvodkyně by ji neuživila, jelikož prohlídky se nekonají dostatečně často, zároveň by ale ona sama na více prohlídek neměla kvůli svým závazkům v jiném zaměstnání čas. Získané odpovědi z rozhovoru se spolkem Pragulic toto tvrzení také vyvracejí. Byly zmíněny dva konkrétní případy, a to další práce průvodce Míry, který pomáhá v kulturně-sportovním areálu, či dražba a prodej vlastnoručně malovaných obrazů průvodce Karima.

Výzkum se dále zabýval nárustem sebevědomí, sebeúcty a osobním rozvojem průvodců, což je i jeden z cílů spolku. Bylo potvrzeno, že tato práce má na psychiku dotazované průvodkyně velký vliv, ať už díky mluvení před hodně lidmi, pocitu pochopení jejího životního příběhu ze strany druhých, tak osobnímu rozvoji, kdy by chtěla brzy mluvit i o jiných věcech než jen o svém minulém životě na ulici, například o možnostech, jaké jsou pro tyto lidi po návratu z ulice. Největší osobní posun vidí v tom, že je už schopná a hlavně by chtěla pomáhat dalším, kteří se v podobné situaci ocitnou.

Dále se práce zabývala uvědoměním či změnou postoje návštěvníků k této sociálně slabší komunitě. V případě dotazované průvodkyně bylo potvrzeno, že u některých účastníků tyto změny pozoruje, a to zejména u dětí, u kterých cítí, že pochopily její nelehký životní příběh a doufá, že se jí tím podaří u nich něco změnit. Pozitivní zpětná vazba pro ni je také to, že někteří návštěvníci si zaplatí její prohlídku na základě doporučení, cítí tak, že její práce má smysl. Konstatuje však, že toto uvědomění je směřováno na její osobu a nedokáže posoudit, zda to má širší dopad i na zbytek bezdomovecké a drogově závislé komunity.

Posledním důležitým tématem, které bylo předmětem zkoumání, byla i jiná pomoc průvodcům spolkem než jen finanční ohodnocení za prohlídky. Bylo potvrzeno, že průvodci mohou využívat širokou škálu podpory a dalšího vzdělávání, například výuku IT či angličtiny, dluhové a exekuční poradenství a podobně. Spolek je také schopen poskytnout oblečení, hygienické pomůcky, léky a jiné základní věci potřebné pro život. Spolek pomáhá průvodcům řešit i administrativní záležitosti, různé typy podpor, žádosti o sociální bydlení a také pomáhá toto bydlení vybavit díky různým spolupracím. Spolek Pragulic tedy svým svěřencům pomáhá v mnohem více ohledech, než si mnoho návštěvníků prohlídek představuje a pragulický tým by chtěl, aby toto bylo více propagováno už jen z důvodu osvěty mezi lidmi, další podpory a možností, jak těmto lidem navrátit zpět normální život.

6 Závěry a doporučení

Výzkumem bylo potvrzeno, že se spolek Pragulic snaží navrátit sociálně slabším občanům hlavního města Prahy normální život v několika směrech, například finanční či psychologickou podporou, zajištěním základních životních potřeb a učí průvodce spolehlivosti a pracovní morálce. Peníze získané za prohlídky či jinými způsoby, které byly v této práci zmíněny, jsou navraceny zpět pro rozvoj místní komunity, což je v tomto případě nesmírně důležité pro vytváření nových pracovních pozic i pro sociálně slabší, posilují tak společenskou odpovědnost a pomáhají zlepšovat životní úroveň těchto obyvatel.

Bylo ale zjištěno, že výše výdělku za práci průvodců ve většině případů nestačí na jejich plné uživení i přes vysoký hodinový plat z důvodu četnosti konání jejich prohlídek. Důvodem je na základě zjištěných odpovědí z rozhovoru se spolkem Pragulic více. Zbylými penězi získanými za prohlídky po odečtení výdělku pro průvodce totiž spolek financuje a zprostředkovává i další potřebné věci k zajištění nejen pro návrat průvodců jejich normálního života formou oblečení, léků či hygienických potřeb, ale také k zajištění potřebné administrativy, jízdenek a licencí pro vykonávání práce průvodců, v neposlední řadě také pro budoucí chod celého spolku a uživení jeho zaměstnanců. Řešením této situace by mohlo být, jak i zastupující osoba spolku v rozhovoru zmínila, větší povědomí o tomto spolku a o možnosti návštěvy netradičních prohlídek formou lepší marketingové strategie. Díky tomu by o prohlídky mělo zájem větší množství lidí, tudíž by se mohl navýšit počet prohlídek každého průvodce a tím by nejen průvodci, ale i spolek získal větší obnos financí potřebný pro budoucí rozvoj. Další možností rozvoje by bylo také rozšíření spolku do více měst, aby měla tato sociálně slabší skupina šanci na lepší život i v jiných místech České Republiky, na což jsou ale opět potřeba vyšší finance, tudíž by se zde dala zvážit i žádost o dotace. Ze zjištěných odpovědí z rozhovoru z průvodkyní bylo také zjištěno, že jejich výdělek by se mohl navýšit díky platebním terminálům, kde by mohli návštěvníci přispět patřičným spropitným za prohlídky, jelikož v dnešní moderní době u sebe už spousta lidí nenosí hotovost.

Pro tuto problematiku by bylo zapotřebí rozsáhlejšího výzkumu, na základě kterého by se dala podrobněji zanalyzovat nynější situace a na tomto základě vytvořit strategie pro

budoucí podporu a rozvoj spolku. Pro lepší a ucelené vyobrazení situace by bylo vhodné udělat rozhovory se všemi průvodci spolku, dále více prozkoumat ekonomickou situaci spolku a najít krizové body k budoucímu řešení. V neposlední řadě se nabízí dotazníkové šetření pro širokou veřejnost, jelikož bylo výzkumem mimo jiné zjištěno, že o spolku stále ví pouze malé procento lidí. Dotazníkové šetření by mohlo pomoci zvýšit povědomí, získat zpětnou vazbu od těch, co již na prohlídce byli, a zjistit důvody, které naopak lidem brání tyto netradiční prohlídky navštívit, ať už se jedná o malé povědomí o spolku, o vzdálenost, kterou musí návštěvníci na prohlídku urazit, časy konání prohlídek či jiný osobní problém. Na základě dotazníku by bylo potřeba udělat podrobnou analýzu, aby se mohly zjištěné problémy do budoucna eliminovat a naopak byl spolek schopen posílit jeho silné stránky a do budoucna vytvořit novou strategii.

7 Seznam použitých zdrojů

1. *AIEST*. Online. International Association of Scientific Experts in Tourism, 2023. Dostupné z: aiest.org . [cit. 2013]
2. BALI-HUDÁKOVÁ, Lenka. *Dark Tourism*. Online. Diplomová práce. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze. 2010. Dostupné z: [Dark Tourism - Vysokoškolské kvalifikační práce - Vysoká škola ekonomická v Praze \(vse.cz\)](http://Dark Tourism - Vysokoškolské kvalifikační práce - Vysoká škola ekonomická v Praze (vse.cz)) [cit. 2024-02-21].
3. COHEN, I. *Protecting Patients with Passports: Medical Tourism and the Patient-Protective Argument*. Iowa Law Review, 2019.
4. EWERT, A.. *A Review of Adventure Recreation: Concepts, History, Trends, and Issues*. Association Of Outdoor Recreation and Education Conference Proceedings, 1990.
5. HALL, C.M. SHARPLES, L. et al. *Food Tourism Around the World: Development, Management, and Market*. Oxford: Elsevier, 2003.
6. HOROWITZ, M. D.. *Medical Tourism: globalization of the healthcare Marketplace*. PubMed, 2007.
7. *Hnutí Brontosaurus*. Online. 2023. Dostupné z: Hlavní stránka – Hnutí Brontosaurus. [cit. 21-11-2023]
8. KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. Grada, 2013. ISBN 978-80-247-8873-9
9. KOTÍKOVÁ, H, SCHWARTZHOFFOVÁ, E.. *Nové trendy v pořádání akcí a událostí (events) v cestovním ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2008.
10. KRSTANOV, Zdravko. *Nositelé radosti. Kdo jsou nejlepší šéfkuchaři Česka podle Forbesu?* Online. Forbes, 2023. Dostupné z: <https://forbes.cz/nositele-radosti-kdo-jsou-nejlepsi-sefkuchari-ceska-podle-forbesu/> [cit. 2024-04-23]
11. LAING, J., CROUCH, G.. *Vacationing in Space: Tourism Seeks „New Skies“*. In: Singh., T. V. *New Horizons in Tourism. Strange Experiences and Stranger Practices*. Wallingford: CABI, 2004.
12. MARSON, D.. *From Mass Tourism to Niche Tourism. Research Themes for Tourism*. Wallinford: CABI, 2011.

13. NEUMANNOVÁ, Anna. *Motivace účastníků v dobrovolnickém cestovním ruchu formou WWOOF*. Online. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2013. Dostupné z: <https://theses.cz/id/l8047t/>. [cit. 2024-01-21].
14. *Pragulic*. Online. 2023. Dostupné z: [Home - Pragulic](#). [cit. 29-12-2023].
15. SCHOTT, C. *Selling adventure tourism: a distribution channels perspective*. International Journal Of Tourism Research, 2007.
16. *Temná turistika*. Online. Dostupné z: http://www.stoplus.cz/archiv/temna_turistika .[cit 4-3-2009].
17. *The Dark Tourism Forum*. Online. Dostupné z: <http://www.dark-tourism.org.uk/>. [cit. 28-3-2009].
18. *Titan Casket: Most Famous Cemeteries Around The World*. Online. 2023. Dostupné z: [7 Must-See Cemeteries Around The World – Titan Casket](#). [cit. 21-11-2023]
19. TRESSIDER, R. *Health and Medical Tourism*. In: Robinson, P., Heitmann, S. a Dieke, P. Research Themes for Tourism, Wallingford: Cabi, 2011.
20. ZELENKA, Josef a PÁSKOVÁ, Martina. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-880-2.
21. ZELENKA, Josef a PÁSKOVÁ, Martina. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002.
22. *World Food Travel Association*. Online. Dostupné z: [World Food Travel Association - Home](#) .[cit. 21-11-2023].

8 Přílohy

Rozhovor s průvodcem

Dobrý den, jmenuji se Eliška Henzlová a pracuji na výzkumu Pragulic v rámci mé bakalářské práce, která se zaměřuje na vyhodnocení sociálního a ekonomického dopadu Pragulic na průvodce, jak účast v Pragulic ovlivnila životy průvodců, příjem, sebeúctu a osobní rozvoj, a zda se výpovědi průvodců shodují s cílem organizace Pragulic. Odpovědi slouží pouze pro účely výzkumu a zpracování bakalářské práce.

1. Můžete mi říct něco o své cestě a o tom, jak jste se stal/a průvodcem Pragulic? Oslovili Vás oni sami nebo jste se přihlásil/a sám/sama?
2. Co vás motivovalo stát se průvodcem Pragulic? Byly nějaké konkrétní osobní cíle nebo důvody, které vás vedly k této příležitosti?
3. Jaká je příprava, proces a organizace Vašich prohlídek?
4. Jak práce průvodce pro Pragulic ovlivnila vaši finanční situaci a celkový příjem? Můžete popsat nějaké změny, kterých jste si všiml/a?
5. Jak to, že jste Pragulickým průvodcem, ovlivnilo vaše sebevědomí? Můžete se podělit o nějaké konkrétní zkušenosti, které k tomu přispěly?
6. Setkal/a jste se při práci průvodce s nějakými výzvami nebo obtížemi? Jak jste je překonal/a a jakou podporu vám Pragulic poskytl?
7. Jaké další přínosy či pozitivní dopady jste kromě finanční stránky zažíval/a osobně či profesně díky svému působení v Pragulic?
8. Jak vnímáte vztah Pragulic k bezdomovecké či drogově závislé komunitě v Praze? Myslíte si, že to přineslo pozitivní změny nebo uvědomění?
9. Můžete se podělit o nějaké nezapomenutelné interakce nebo momenty, které na vás měly významný dopad?
10. Zaznamenal/a jste po účasti na Pragulic tours nějaké změny ve vnímání či postoji návštěvníků k bezdomovectví, drogově závislým a sociálním problémům?
11. Když se podíváte do budoucna, co si představujete pro svou budoucnost a jak vaše zkušenosti s Pragulic ovlivňují vaše cíle?
12. Existují nějaká vylepšení nebo dodatečná podpora, o kterých si myslíte, že by Pragulic mohl nabídnout ke zlepšení zkušeností a pohody svých průvodců?

Rozhovor se spolkem Pragulic

Dobrý den, jmenuji se Eliška Henzlová a pracuji na výzkumu Pragulic v rámci mé bakalářské práce, která se zaměřuje na vyhodnocení sociálního a ekonomického dopadu Pragulic na průvodce, jak účast v Pragulic ovlivnila životy průvodců, příjem, sebeúctu a osobní rozvoj, a zda se výpovědi průvodců shodují s cílem organizace Pragulic. Odpovědi slouží pouze pro účely výzkumu a zpracování bakalářské práce.

Část 1: Původ a cíle

1. Jak a kdy byl Pragulic původně založen?
2. Jaké byly hlavní cíle a motivace vzniku Pragulic? Vyvíjely se cíle nebo poslání Pragulic od jeho vzniku? Pokud ano, jak?

Část 2: Realizace prohlídek

1. Mohli byste popsat proces organizace a vedení Pragulic tours? Jak vybíráte a trénujete jednotlivce, aby se stali Pragulickými průvodci?
2. Jaká opatření nebo praktiky má Pragulic zavedeno, aby zajistil bezpečnost a pohodu průvodců i turistů během výletů?

Část 3: Hospodářství a udržitelnost

1. Jak Pragulic generuje příjmy, aby udržel svůj provoz?
2. Jaké strategie nebo opatření jsou zavedeny k zajištění dlouhodobé udržitelnosti Pragulicu?
3. Můžete poskytnout vhled do ekonomického modelu Pragulic? Jak jsou rozdělovány zisky průvodcům?
4. Zapojuje se Pragulic do nějakých sociálních nebo komunitních iniciativ nad rámec samotných prohlídek? Besedy, poradenství, něco dalšího?
5. Pomáhá Pragulic průvodcům i po jiné než finanční stránce v rámci ohodnocení prohlídek?

Část 4: Další informace

1. Existují nějaké konkrétní výzvy nebo překážky, se kterými se Pragulic setkal při dosahování svých cílů nebo udržování provozu?

2. Jsou nějaké další informace nebo postřehy, o které byste se chtěli podělit o historii, cíle nebo ekonomické aspekty Pragulic?

Zadání bakalářské práce

Autor: Eliška Henzlová
Studium: I2000607
Studijní program: B0413P050030 Management cestovního ruchu
Studijní obor: Management cestovního ruchu - anglický jazyk
Název bakalářské práce: Dark tourism
Název bakalářské práce AJ: Dark Tourism

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

1. Úvod
2. Cíl práce
Cílem bakalářské práce je vyhodnocení sociálního a ekonomického dopadu Pragulic na průvodce, jak účast v Pragulic ovlivnila životy průvodců, příjem, sebeúcty a osobní rozvoj, a zda se výpovědi průvodců shodují s cílem a náplní organizace Pragulic.
3. Metodika
3.1 Kvalitativní výzkum: návštěva prohlídek, rozhovory s průvodci a rozhovor psanou formou se spolkem Pragulic
4. Teoretická část
4.1 Historie temného turismu
4.2 Typologie temného turismu
4.3 Atraktivita temného turismu v ČR
4.4 Atraktivita temného turismu v zahraničí
5. Praktická část
5.1 Popis zkoumaného spolku
5.2 Zpracování rozhovorů
5.3 Vyhodnocení výsledků
6. Shrnutí a diskuze výsledků
7. Závěry a doporučení
8. Zdroje
9. Přílohy

Literatura

1. BALI-HUDÁKOVÁ, Lenka, 2010. *Dark Tourism*. Praha. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Fakulta mezinárodních vztahů. Dostupné z: https://vskp.vse.cz/20956_DarkTourism.
2. FOLEY, M., and LENNON, J. J., 1997. *Dark Tourism: A ethical dilemma*. In M. Foley, J. J. Lennon, and G. A. Maxwell (Eds.), *Hospitality, tourism and leisure*.
3. KOCOURKOVÁ, Nikola, 2020. *Cestovní ruch v Černobylské uzavřené zóně*. Praha. Diplomová práce. Vysoká škola obchodní v Praze o.p.s., Management cestovního ruchu.
4. KOTÍKOVÁ, Halina, 2013. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. Praha: Grada.
5. Pragulic, 2023. Online. Dostupné z: Home - Pragulic.

Zadávající pracoviště: Katedra rekreologie a cestovního ruchu,
Fakulta informatiky a managementu
Vedoucí práce: Ing. Veronika Židová, Ph.D., DiS.
Oponent: doc. Ing. Martina Pásková, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce: 24.1.2021